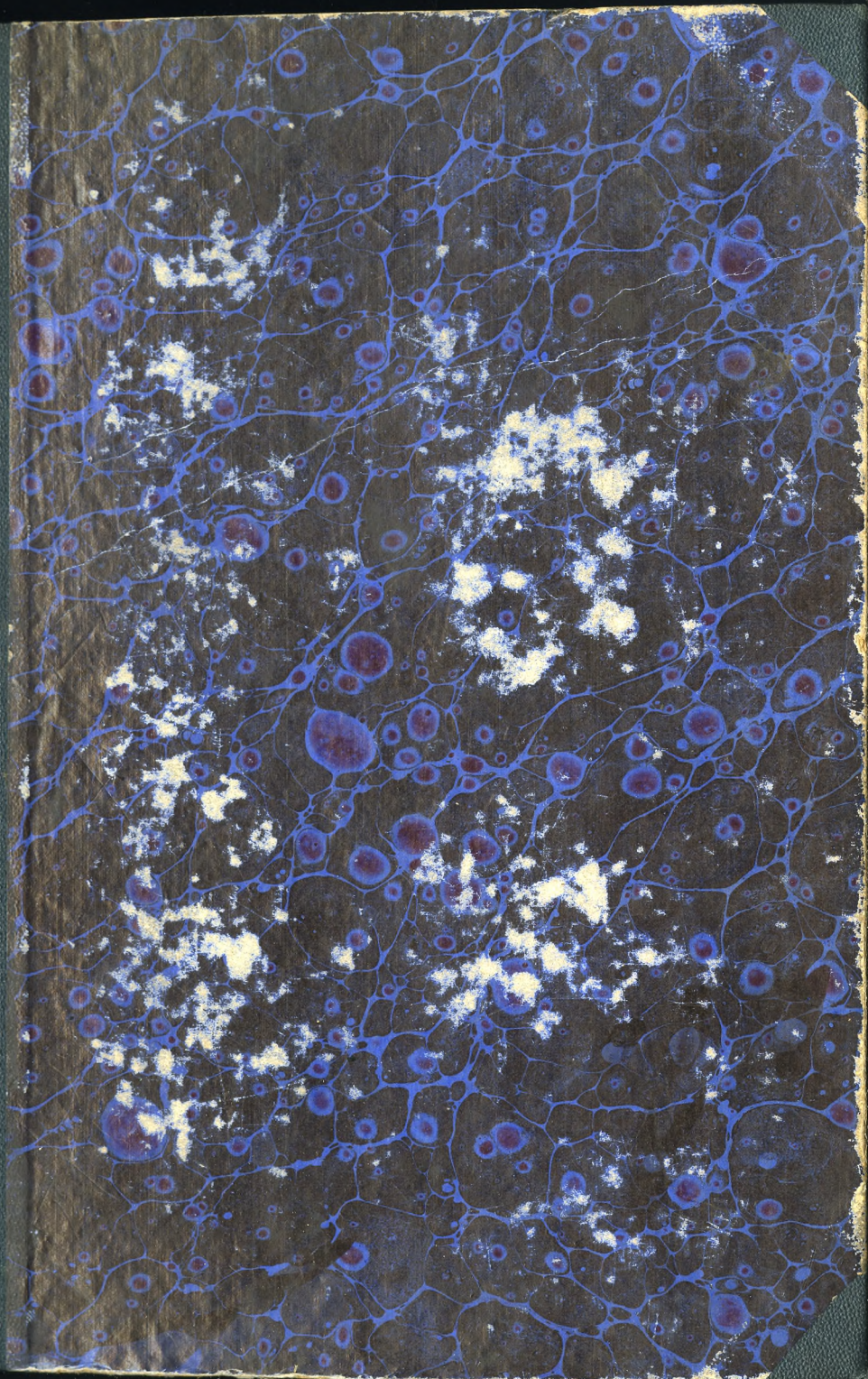

Politikai
röpiratok,

57.

57
—
438

HELYEZETÜNK.

IRTA

MÁRIÁSSY BÉLA.

2.

SILFISZ 00764922

PEST, 1868.

RUDNYÁNSZKY BÉLA NYOMDÁJABÓL.

HELYEZETÜNK

Dr. BALLAGI GÉZA.

NYOMTATOTT A KÖNYVTÁRSÁG KÖZSÉGE

Helyezetünk.

Magyarországnak a jelen országgyűlés új alapot és alakot adott, — az új intézményeket 48. hívei jogfeladásnak, a Deákpárt vívmányának tartja; a Deákpárt a 163. országgyűlési többséggel teremtett a felsőház által egyhangulag elfogadott államszerződést, nemzeti kivájalomnak hirdeti, — az ellenzék e véleményt tagadja, a képviselői többség ellenébe a nemzet milliói kárhoztató közvéleményére hivatkozik.

Melyik párt képviseli valódilag a nemzetet, a jelen államszerződvény nemzeti kivájalom-e, vagy képviselői államesiny, azt a jövő országgyűlési választások fogják eldönteni; a jövő választás kétségkivüli nemzeti nyilatkozat leend, mert most már a nép az önkormányzat védszárnyai alatt választ, — a sajtó szabad, az értelmiség a választókat sajtó által a választási tanácskozmányokban személyesen is felvilágosíthatja, az új intézmények életbe lévén léptetve, előnyeit vagy hátrányait minden értelmes polgár ösmerheti. — A jövő választás tehát a legfontosabb állam cselekvény, — ennélfogva mielőtt a nemzet sorsa felett véglegesen határoz, constatirozni kell helyzetünket, tisztába kell jönnünk.

1. *Vajjon Magyarország birt-e önálló államiséggel?*
2. *Az 1848-iki törvények, — jogosak, czélszerűek, szükségesekek voltak-e?*
3. *A jelen alkotmány Magyarország önállását biztosítja-e?*
— *jog feladás-e vagy vívmány?*

4. *A képviselet az ország jogai feladására jogosult, kényszerült volt-e?*

5. *A 1848-iki törvények a monarchia eszméjével összeegyeztethetők, szükségesek, kivivhatók, fentarthatók-e?*

6. *A halogató vagy tett politica czélszerűbb-e?*

E kérdések képezik politikai helyzetünk kulcsát, ha Magyarország nem volt önálló állam, ha a 48-ki törvények, jogtalanok, czélszerűtlenek voltak, ha azok a monarchia eszméjével ellenkeznek, ha a jelen alkotmány Magyarország önállását anyagi jóllétét biztosítja, a Deákpárt köszönetet érdemel, a nemzetnek ügyei vezetését ismét reá kell bízni, — ellenben, ha a jelen intézmény Magyarország államiságát megsemmisítette, ha a 48-iki törvények az önállás és szabadság mellőzhetlen biztosítékai, — ha a monarchiával összeegyeztethetők, ha a képviselet 48 feladására kényszerülve nem volt, ha feladása jogkörén kívül esett, — és mégis feladta, — az uralgó párt teljes megrovást érdemel, — a nemzet bizalmával visszaélt, ez esetben a nemzet e párt tagjaira képviseletét többé nem bízhatja.

Független, önálló ország vagyis valódi állam az, mely saját önálló kormányzat, törvényhozás, elkülönített területtel bír, pénz és hadügyeiről önállólag rendelkezik?

Magyarország ezen kellékekkel századok óta birt, államjogait folytonosan gyakorolta.

A mohácsi csata után a nemzet I-ső Ferdinándot királynak szabadon választotta, — Ferdinand és utódai kölcsönös szerződési alapon birtokolták a magyar koronát, — I. Ferdinand, Magyarország területi épségét, függetlenségét, a nemzet és tagjai összes jogait előleges biztosító levele, és koronázási esküje által ünnepélyesen biztosította.

Az előleges biztosító levél kelt Bécsben 1527 január 19-én: „Wollen zukunftiger Zeit, die Hungarische Sprache

unt Nation, mit allen unseren Kräften und Vermögen handthaben, prelaten, Grafen, Freien, Ritter, den Adel, freie Stette, und andere Stende des Königreichs Hungarn, in und bei ihren Freiheiten, privilegien, Herrlichkeiten, statuten, Gesetzen, Rechten und Gerechtigkeiten, mit welchen Sie, von unseren Vorfahren, Königen bis zu diesen Zeiten in erblicher Gebrauchungen gestanden, erhalten und schützen, in die Hungarishen Hendel, und Rathschleugen leute anderer Nation nicht ziehen, noch gebrauchen, geistliche Lehen und Ämpter, auch erbliche Anfälle, Fremden nicht verleihen, noch zu komen lassen;“ vagyis:

A magyar nemzetet és magyar nyelvet, teljes örök és tehetségünkkel fen akarjuk tartani és védeni, a magyar királyság grófjai, bárói, lovagjai, nemesei, szabad városai és rendei, minden szabadságait, kiváltságait, törvényeit, határozatait, melyekkel ez ideig birtak, melyeket eddig gyakoroltak, fen akarjuk tartani és meg fogjuk védni, magyar ügyekbe és tanácskozmányokba idegenek tanácsával élni nem fogunk, idegen tanácsosokat Magyarország ügyeiben alkalmazni nem fogunk, egyházi javadalmakat, hivatalokat idegeneknek nem adományozunk, idegeneknek semminemű birtokot és javadalmakat nem ajándékozunk.

Az ország önállását területi épségét összes és egyes jogait világosan, határozottan biztosította a következő koronázási eskü: „Nos Ferdinandus Rex Hungariae juramus, — Quod nos ecclesias Dei, Dominos praelatos, Barones, Nobiles, Civitates liberas et omnes Regnicolas, in suis immunitatibus et libertatibus, juribus, privilegiis, et in antiquis bonis et aprobatis consuetudinibus, conservabimus, omnibusque justitiam facimus, serenissimi quondam Andree Regis decreta observabimus, fines Regni nostri Hungariae, et quae ad illud quocunque jure aut titulo pertinent, non alienabimus, nec minemus, sed quoad poterimus auge-

bimus et extendemus. — Omniaque alia faciemus, quaecumque pro bono publico, honore et incremento, omnium Statuum, ae totius Regni Nostri Hungariae, juste facere poterimus.“

„Mi I. Ferdinánd Magyarország királya stb.; esküszünk az élő Istenre, hogy az egyház, egyháznagyok, főurak, nemesek, királyi városok, minden szabadságait, kiváltságait, szabadalmait, jó és elismert szokásait megőrzendjük, mindenkinek igazságot fogunk szolgáltatni, fenséges András király törvényeit meg fogjuk tartani, — Magyarországot, minden czimü és jogu tartományait, nem kisebbitjük és nem idegenítjük el, de tehetségünk szerint öregbitjük terjesztjük, Magyarország és rendei, közjava, tisztessége és érdeke előmozdítására, mit igazságosan tehetünk, mindent megteendünk.“

Ezen alapszerződésben tehát Ferdinánd az ország összes törvényeit, jogait, szokásait, kormányzat módját megerősítette, illetőleg azok fentartása, az azok értelmébeni kormányzatra magát ünnepélyesen kötelezte. — Vagyis:

1. A király Magyarországot az ország tanácsa által kormányozhatta, rendeletei csak ezen tanács megerősítése mellett voltak érvényesek, az ország törvényei ellen vétő tanácsos mint hazaáruló büntetett.

1507: 5, 7. Omnia quae Negotia hujus Regni concernunt, cum consilium praefatorum assessorum et aliorum suorum Consiliariorum de cetero faciat, et si quae praeter rorum scitum faceat, nullius sint vigoris atque firmatios.

„A király az ország ügyeit választott és többi tanácsosai tanácsával intézze, — az országtanács tudta nélkül tett intézkedések érvénytelenek.“

1507: 8. Si quis Dominorum aut Regnicolarum, in Consilio Regiae Majestatis, contra libertatem et commune

bonum, atque statuta hujus Regni publice et temerarie agere attentaret, talem teneantur Domini assessores in generali Diaeta proxime ventura ex nomine manifestari, Quem ibidem, tamquam Reipublicae, libertatisque Regni proditorem, et turbatorem iidem puniendi habeant facultatem.“

„Ha valamely főúr vagy nemes a királyi tanácsban, nyiltan és vakmerően az ország szabadságait határozatait közjavát megtámadná, a támadót a többi tanácsos urak kötelesek a legközelebbi országgyűlésnek bejelenteni, az országgyűlésnek joga leend őt mint hazaárulót, lázadót megbüntetni.“

A III-ik Endre és II-ik Ulászló alatt felállított, I. Ferdinánd által is megerősített országtanács, mely legfőbb bíróság is volt, — néha a király és országgyűlés által választatott, néha kizárólag a király által neveztetett, — 1500—1526. három évről három évre felét az országgyűlés választotta, felét a király nevezte, — 1526-ban kinevezése ideiglenesen a királyra bízott.

2. Az országgyűlés évenkénti megtartását szabályozta és biztosította a Ferdinánd által különösen is elősorolt 1222: 1. aranybullai czikk.

3. A hadügyekről az országgyűlés rendelkezett, — a király az országot első sorban, saját zászlóaljával köteleztetett megvédeni, a főúri zászlóaljak számát az országgyűlés határozta meg, ha a király és az ország zászlósai fizetett daudárai az ellenség visszaverésére elegendők nem voltak, vagy az ország komoly háború által fenyegettetett, a nemesség köteles volt felkelni, a felkelést azonban rendkívüli esetek kivételével mindig az országgyűlés rendelte el, az országgyűlés határozta meg a szolgálat időt, a megyei nemesség vezéreit maga a megyei nemesség a

megyei gyűléseken választotta: 1231: 15, 1435: 1, 2, 1454: 3, 4. 1458: 2.

4. Pénzügyeiről az ország önállólag országgyűlése által rendelkezett.

Az adót az országgyűlés egy országgyűléstől a másikkig szabta meg, a törvénytelen adót felajánló és fizető megye szigorúan megbüntettetett.

„1504. A megye nemessége, ha adót országgyűlésen kívül önként az ország törvényei ellenére ajánl, vagy fizet, a nemesek sorából kizáratik, mint hitszegő büntetetik. Si quispiam vero Comitatum, motu proprio, et non de consesus et voluntate totius Regni, extra scilicet Conventiones Regnicolarum generales, contributionem aliquam, seu quodeunque subsidium (praeter solitum luerum Camerae) Regiae Majestati offerrent, aut praestarent, extunc uni versaliter, in poena fidefragii, amissione honoris convicta et condemnati, et a consortio, nobilium regni relegata et segregata habeatur de facto.

A só, érbányák, vámok jövedelmei, — az udvar, a királyi dandárok költségei fedezetére a királynak adattak ugyan át, — de a vámdíjjak a sóarak, a pénznemekről mindig az országgyűlés rendelkezett, 1222: 25. 1405: 20. 1464: 9, 1472: 8, 1474: 3, 1514: 1, 2, — 1518: 10, 11, 1522: 23, 24, 1405: 17, 1439: 6, 7, 1492: 27, 1522: 12, 1222: 25. 1405: 15. II. 17, 1439: 6, 7, 10, 11, 1458: 12, 1525: 36.

Magyarország Ferdinándot választotta királynak, kizárólag vele szerződött, a Ferdinánd koronája alatti országokkal sem nem érintkezett, sem semminémű kötelezettséget nem vállalt, — a korona és nemzet közti viszonyt egyedül a királyi eskü szabályozta és határozta meg. — Ferdinánd Magyarország területi épségét, önállását, függetlenségét világosan határozottan biztosította.

A nemzet önállása, önkormányzata, alkotmányos jogai államisága területi önállásáról soha későbbben sem mondott le, sőt okulva Ferdinánd és utódai szöszegésén, látva, hogy a Habsburg ház az esküdt jogokat nem tiszteli, Magyarországot a német birodalomba akarja beolvasztani. II. Ferdinánd által királyi eskü kivül az ország összes törvényeit, hitlevelileg is biztosította, — I. József-ig midőn a királyválasztás módosított, minden király hasonló biztosító hitlevelet adott ki. — A nemzet, bár fiai közt nem hiányoztak az árulók, kik rang, hivatal, keresztek, uradalmakért, az alkotmány ellenes merényletek nyomoru esz-kozeivé aljasultak, — mindig fentartotta államiságát független önálló kormányzati jogát.

1687-ig a magyar királyok folytonosan választattak, minden választott király hitlevelében biztosította, az ország területi épségét, önállását és összes törvényeit, minden hitlevél, szerződés volt a nemzet és király közt.

1687-ben a nemzet a Habsburg ház fiágának első szülöttségi örökösödési rendét elfogadta, de ezt csak feltételesen tette, — ugyanis a fiág kihalta esetében egy részt a nemzet fentartotta a szabad választási jogot, más részt a király maga és örököseit kötelezte, hogy minden trónra lépő örökös koronázáskor az ország jogait hitlevél által biztosítani fogja, e szerződésben a nemzet kikötötte, hogy a király csak az elődei által kiállított hitlevéllel teljesen egyező királyi hitlevél átadása után fog megkoronáztathatni.

„Universi Status et ordines declarant, quod in posterum, neminem alium, quam alte titulatae, sum cesariae et Regiae Majestatis, propriis ex lumbis suis descendentium masculorum haeredum primo genitum, in perpetuum, pro legitimo suo Rege et Domino sint habituri, — et erga semper totiesque quoties, ejus modi inauguratio, instauranda

erit praemittendum prae insinuatorum articulorum diplomaticorum acceptionem, seu Regiam assecurationem, deponendumque superinde iuramentum, in ea quae, a majoribus suis praestitum esset forma. Diataliter intra hoc Regnum Hungariae coronaturi.“ A 3-ik törvényezikk Lipót férfiága magvaszakadtával az örökösödést hason feltételek mellett a spanyol fiágra ruházta, ennek magvaszakadtával a nemzet szabad királyválasztási jogát fentartotta.

1723-ban a Habsburgház spanyolországi fiága már jóval előbb kihalva, az osztrák ág kiháló félben lévén, a nemzet az utolsó Habsburg III. Károly királylyal újlag szerződött, és III. Károly a nemzet összes jogait, állami önállását biztosítva, a nemzet a nőág elsősülöttségi örökösödési rendét, fentartván magának a nőág kihalta esetében a királyválasztási jogot, elfogadta. Az 1723 : 1. czikk megalapítja a nőági örökösödést, a 4. §. magyarázza.

„Azon férfi- vagy nőörökös, ki az említett osztrák-házi elsősülöttségi rend szerint az osztrákház, országai és tartományaiban örököl, ugyanazon örökösödési jog szerint, a szinte feloszthatlan, Magyarország, tartományai és kapcsolt részei kétségkívüli királyának tartassék és koronáztassék.“ Ita ut illa vel masculus ejusdem haeres, qui vel quae premissarum Augustae Domus Austriacae Regnorum et provinciarum, haeres, juxta memoratam normam primogeniturae, in Augusta Domo Austriaca, receptam existet, eodem successionis, pro his et futuris quibuscunque casibus, haereditario jure, etiam pro infallibili Rege Hungariae partiumquae, Regnorum et provinciarum eidem annexarum aequè indivisibiliter intelligendarum, habeatur et coronetur.

Az 1723 : II. 5. §. hasonlólag szabályozza a mellék-nőág örökösödését.

Az 1. törvényczikk bevezetése szerint III. Károly, királyi propositióiban a rendeket az osztrák tartományokkal valóságos egyesüléssel megkínálta, de a rendek, habár e törvényeket sok tekintetben aljas szolgaság szelleme imelygős alázat lengi is át, megköszönték a hatalmas király atyai gondoskodását, de nem fogadták el, nem igttatták törvénybe s Magyarország önállását, államiságát ovatosan fentartották.

Ha Magyarország teljesen önálló, független állam nem lett volna, az örökösödési rend megalapítására elég lett volna az örökösödési házi rend kihirdetése, de mert önálló volt, szükségeltetett az örökösödés elfogadása, illetőleg törvényes megalapítása.

Ezen örökösödési rend, az országot az örökös tartományokkal valódilag nem kapcsolta össze, mert a rendek a valódi egységi királyi javaslatot köszönettel mellőzték, s e törvény által, csak a fiágnál már különben is divott örökösödési rend fogadtatott el; nem egyszerre közösen, de minden ország által különlegesen fogadtatott el az örökösödés. A nemzet semmit sem áldozott fel területe és önállásából, az örökös tartományokkal nem szerződött, de egyezkedett kizárólag a magyar királyi családdal, az örökösödési rendet Magyarországbán az országgyűlés és III. Károly király, az örökös tartományokban VI. Károly császár rendelete alapította meg, — tehát az örökösödés alakja egy volt, de alapja különbözött.

Az osztrák birodalmi eszme szolgálja, a magyar Lustkandelek e törvényből az egységes, oszthatlan birodalmat akarják kimagyarázni; ez vastag rágalom.

A magyar és osztrák államtest egyesítését ajánlotta ugyan a magyar király, de a rendek köszönettel mellőzték, ha a nemzet az egyesülést elfogadta volna, akkor az egyesülés módozata meghatároztatik, az önállásrólí lemor-

dás az örökösödést meghatározó törvényben határozottan kifejeztetett volna; az osztrák örökös tartományok örökösödési rend megemlítése csak az örökösödési rend módzatának illusztrációja, megemlítették, mert Magyarországból is az örökösödés hason módja fogadtatott el; ez tehát csak illusztráció és nem kapocs.

Ha az örökösödési rend országközi, és nem Magyarország és az uralkodóház közti kapcsolatot alapított volna meg, akkor az etiam — és szó nem alkalmaztatott volna, de mert Magyarország és az örökös tartományok külön államot képeztek, az osztrák örökösödési rend Magyarországból érvénytelen volt, alkalmaztatott, a külön államiságot megkülönböztető, az örökösödést a fejedelem személyében összekötő etiam — és szócska.

A feloszthatlanság, nem Magyarország és a birodalom, de Magyarország és részei feloszthatlanságáról szól, Magyarország, Erdély, Horvátország, Slavonia, a Bánát, a Határőrvidék és Dalmátia, jogilag és elméletileg egységes feloszthatlan államtestet képeztek, de a törvények, királyi hitlevelek, államszerződések, az uralkodó III. Károly király esküje daczára, Erdély, Horvátország, Slavonia, a Bánát, a Határvidékek és Dalmátia tetteleg el voltak szakítva, külön kormányoztattak, Horvátország és Erdély az örökösödési rendet már a magyar országgyűlés előtt külön elfogadták, ha Magyarország egysége e törvény által nem biztosítottatik, a király és utódai uralmi jogait a különleges örökösödési rendre alapítva, az országtól e törvénytelenül elszakított részek és tartományok megszüntek volna Magyarország kiegészítő részei lenni; őkünk tehát, midőn királyválasztási jogukról lemondtak, ezért Magyarország egységét és oszthatlanságát követelték és biztosították. Hogy az oszthatlanság csakis Magyarországra értetett, kétségkívül helyezi az aequae — szinte szó, — ha

az oszthatlanság által a birodalom oszthatlansága értetett volna, ez esetben a szünte szó felesleges, értelemzavaró lett volna, de alkalmaztatott, mert Magyarország és részei oszthatlansága általa constatiroztatik; az aequé szó tehát jelezi egyrészt az osztrák tartományok egységét, másrészt Magyarország és tartományai és részei egységét.

Ezen értelmet kétségkívül helyezi a nőág mellékes örökösödését biztosító 1721 : II. 5. 11. „József ága magvaszakadtával, a Német- és Németországon kívüli tartományok, és Magyarország, része és tartományainak, a megalapított elsőszülöttségi jog és rend szerinti, együttes oszthatlan örökös birtoklása, uralma és kormányzata a Lipót császár ágyékából származott fi- és nőutódokra átruháztatik!“ *His quoque deficientibus juxta stabilitum per S. C. ac. Regiam regnantem Majestatem, in aliis quoque suis Regnis et provinciis haereditariis, in et extra Germaniam sitis primigeniturae ordinem, jure et ordine praemisso indivisibiliter ac inseparabiliter; invicem et insimul, ac una cum Regno Hungariae, et partibus Regnis et provinciis eidem annexis, haereditarie possidendis, regendam et gubernandam transferunt.*“

„11. A rendeknek a régi szokás szerinti királyválasztási és koronázási jogának helye a nőág teljes kihalála után leendő.“ *Et nonnisi post omni modum praedicti sexus defectum avitam et veterem aprobatam, et receptam consuetudinem, praerogativamque, Statuum, et Ordinum, in electione et Coronatione Regum locum habituram reverant intelligendam.*“

Ha Magyar-ország az 1-ső törvény által, az osztrák állam testtel egy birodalommá alakult volna, az ac=és szócska, mely Magyarországot a többi részekről, az összekötés által megkülönbözteti, nem alkalmaztatik, de egyszerűen folytatott volna invicem insimul cum Regno Hun-

gariae s. a. t. de mert Magyarország külön álló államot képezett, alkalmaztatott az ac szócška.

Ha Magyarország kiegészítő része, elválhatlan szövetséges társa lett volna a birodalomnak, a nő ág kihaltával a király választási jog nem Magyarországra, de az egységes birodalomra szállt volna vissza, — de mert Magyarország csak a királylyal szerződött, önállását megtartotta, és az örökös tartományokkal az uralkodó személyén kívül más kapcsot nem ösmert, a királyválasztási jognak Magyarországra kellett visszaszállni.

Magyarország önálló államiságát kétségkívül helyezi a magyar Lustkandelek ámitó birodalmi tanát megezáfolja az 1791: 10. Sua Majestas benigne agnoscere dignata est, quod Hungaria cum partibus aduexis sit Regnum liberum et relate ad totam Regiminis formam intependens id est nulli alteri Regno, aut populo obnoxium, sed propiriam habens consistentiam et Constitutionem, proinde a legitime coronato haereditario Rege sua, adeoque etiam a Sua Majestate sacratissima, successoribusque ejus, Hungariae Regibus propriis legibus, et consuetudinibus non vero ad Normam aliarum Provinciarum dictantibus id articulis 1715. 3. 1741. 8. 11. regendum, et guberndanum, vagyis:

„Ő Felsége kegyesen elősmerte, hogy Magyarország kapcsolt részeivel szabad ország, kormányzata független, vagyis — önálló, saját kormányzattal bir, semmi más ország, és nemzetnek alárendelve niucs, ennél fogva törvényes örökös koronás királya. Ő felsége és magyar királyi utódai által is, saját törvényei és szokásai szerint, az 1715. 3. és 1741, 8 11. törvények értelmében, és nem más tartományok módjára uralandó és kormányzandó.“

E törvény a napnál világosabb. Határozottan constátlja az ország függetlenségét, önálló államiságát, halomra dönt minden birodalmi egységi káprázatot, álokoskodást,

és ámitást. — Az 1723-iki törvéynél későbbben kelt, a későbbi törvény az előbbit módosítja, és eltörli, ha tehát a *pragmatica sanctio* egységet, vagy egységi fonalat alapított volna is meg (mi e törvényben egy általában nincs) az 1791. 10. ezt mint utóbbi törvény megszünteti. Magyarország függetlenségét, önálló államiségát, az örökös tartományoktói különállását elmagyarázhatlanul meghatározta, és kifejezte, ellenkezőt csak zavart, ítélet nélküli egyéniség állíthat, kinek a jog és törvényről, az állami életéről, és törvényhozásról tiszta fogalma nincs; ki e törvényt nem érti, mert nem akarja érteni.

Maga a gyakorlat is kétségkívül helyezi Magyarország államiségát, politikailag, és tényleg, csak azon állam szövetség csoportozat tekintethetik egységes birodalomnak, melynek nemcsak Fejedelme egy, de törvényei azonosak, melyben a védelem feltétlen kölcsönös, pénzügye egységes, anyagi érdekei azonosak, polgárai az egész államttestben egyenlő jogokkal bírnak.

Magyarország, és az örökös tartományok között ily nemü egység, sem törvényileg, sem tényleg sem létezett soha.

Magyarország külön törvényhozással bírt, a magyar törvények az örökös tartományokba, a német törvények, vagyis császári nyílt parancsok, rendeletek magyarországban, jogérvénnyel soha sem bírtak, — az örökös tartományok polgárai Magyarországon, hacsak törvény által nem honfiusítottak, birtokot nem szerezhettek. — A Bécsben tett magyarok végrendeletei csak akkor voltak érvényesek, ha a magyar Cancellária előtt tétettek, a magyar polgár a német, - a német polgár magyar határt utlevél nélkül át nem léphette, s német polgár Magyarországon semmi nemü hivatalt nem viselhetett, általában Magyarországon oly idegennek tekintetett mint a franczia angol vagy török.

A védelmi kötelezettség nem volt általános és feltétlen a magyar védelmi erő zömet képező nemesség soha sem volt köteles Austria védelmére fegyvert fogni, a császári hadsereg Magyarországon idegennek tartatott, kivitele, az országgyűlés által ismételve követeltetett, — a magyar ujonczok számát, az országgyűlés határozta meg, s kizárólag magyar ezredekbe soroztattak.

Magyarországot az örökös tartományoktól vámsorompók választották el, a vámilletéket az országgyűlés határozta meg, a király ezime is különbözött. Ferdinand, Magyarországon 5-dik, Ausztriában 1-sőnek ezimeztetett.

Egy Fejedelmet uralt, de különböző önálló államtestet képezett.

Magyarországot a király jogosan csak a magyar királyi tanács által kormányozhatta, e tanácsnak tagjai voltak: a nádor, országbíró, tárnok, cancellár, a király által nevezett, az országgyűlés által választott tanácsosok, csak az ezen tanács által megerősített rendeletek voltak érvényesek a tanács tagjai az országgyűlésnek felelettartoztak.

Ily teljes kormánytanács a Habsburg ház alatt soha sem volt. A király Bécsbe lakott, a nádor, tárnok, országbíró, esztergomi érsek a töröktől sanyargatott országot nem hagyhatták el, de különben is őket hivatalkörük az országhoz kötötte. A tanácsválasztás elmaradt, mert a nemzet a török uralom, a forradalmak miatt soha teljesen III. Károly uralmáig össze nem jött. III-ik Károly alatt a kényuralom túlsúlyra emelkedett, a nemzet jobbjai kivándoroltak, a rendes katonasággal a nemesség nem mérkőzhetett, a főurak, főpapság, a hatalomnak eladták magukat.

A felelős magyar kormány eszméjéről azonban a nemzet soha sem mondott le, sőt ezt többször új törvények által is ismételte. A régi törvényeket soha sem tö-

rölte el. A kormányt tetteleg a magyar cancellaria képezte.

A bécsi békekötés 3-ik pontja hatályba helyezte a magyar királyi tanácsot „Statutum est, quod sua Serenitas, in negotiis Regni Hungariae, per Palatinum, et Consiliarios, audiendi, proponendi, judicandi, concludendi, agendi et disponendi plenariam potestatem et facultatem habeat.“

Az 1608 : 10. törvény helyreállítja a magyar cancellaria tekintélyét, megrendeli a 8 tanácsos választását: „Omnis gubernatio dignitasque Consilii Hungarici Cancellariae auctoritas per suam Majestatem de facto restauretur. 25 Neve in rebus Hungaricis aliorum quam Hungarorum Consilio (ex omnibus partibus Regni Hungariae, atque etiam Slavoniae ex ordine quoque Nobilium praesenti adhuc Diaeta collecto iuxta Decretum III. Uladislai Regis artic 2. et Ludovici Regis II. 39. §.) absque Religionis discrimine eadem Majestas sua utatur.

Megerősítette ezen törvényt az 1609 : 21. 1613 : 20. 1622. II. Ferdinánd választási hitlevele 3-ik feltételében különösen is megerősíti és határozottan biztosítja.

Harmadik feltétel: „Ő Felsége Magyarország ügyeiről az 1559 : 8. 1608 : 9. 10. szerint mindig magyar tanácsosokkal fog intézkedni. Tertia conditio. Quando de rebus, et negotiis Regni Hungariae partiumque adnexarum agetur, ea per Hungaros tractare, et consultare dignabitur iuxta articulos anni 1608, 9. 10, ac editos, ismételve megújított, megerősített ez az 1622, 17, és 1638. 16. által.

1723.ban ~~ez~~ nemzet meggyőződve, hogy a Bécsben székelő kormánytanács, vagyis Cancellaria ellenőrzése, a törvénytelenségek lehetlenségére ~~állítatott fel.~~ *leheli* ~~A~~ végrehajtással megbizta a felelős magyar királyi helytartó tanácsot, — a cancellaria vagyis királyi kormánytanácsra a felelőségi törvényt továbbra is fenhagyta.

+ alkotta.

101. A helytartóság semmi más udvari kormányhatóságtól nem függ, de mint királyi tanács csak ő Felségétől.

102. A helytartó tanács a hazai törvények ellenesemmit sem rendelhet, köteles az országgyűlés határozatait végrehajtatni. *Consilium Regium locumtenentiale contra positivus patriae leges nihil determinet, Diaetales conclusiones effectui mancipare faciat.*

1741. 17. Ő Felsége az ország bel, és köz külügyeit, magyarok, a belügyeket és az ország közügyeit a helytartóság által intézteti. *Sua majestas Res, et negotia, tam extra, quam intra Regnum politica, et publicum Regni statum concernentia negotia, stabilita per regni leges imodalitate, medio locumtenentialis Consilii pertractari faciet.*

1791 : 14. Ő Felsége Magyarország ügyeit az alaptörvények értelmében az 1608 : 10. 17. 1741 : 61, szerint magyarok által intézendik. Ő Felsége kegyes hozzájárulásával ezennel elhatároztatik, hogy a helytartóságnak a törvénysértést megakadályozó, a törvényt végrehajtó hatálylyal ezentúl is élni fog, az Ő Felsége által kibocsátandó királyi rendeletek ellen köteles Ő Felsége elé felterjesztéseket tenni, Ő Felsége királyi kötelessége és ígéreténél fogva e felterjesztéseket tekintetbe fogja venni.

18. A magyar helytartóság tagjai az ország törvényeire esküdtessenek fel. Az esküszegőt az országgyűlés előtt bárki bevádolhatja.

Consilium Hungaricum Regium Locumtenentiale, ex instituto suo etiam omni sua legali quae ad effectum legum, procurandum, et ante vertendamque illarum laesionem necessaria est, activitate gavisurum velut supremum in politicis in Regno Hungariae dicasterium si illegalia expedirentur mandata Majestati subversantex reflexiones expedire teneatur sua Majestas pro Regio suo munere factaque

solemni de legibus observandis sponsione remenstrationem justam reflexionem est habitura.

In quantum apud Dicasteria Hungarica formula juramenti obligatio observandarum Regni legum haud foret eadem inseratur, ac deinceps eorundem commembra, ad leges quoque observandas se fidei juramento obstringat, via regnicolis si quispiam contra juratam fidem ageret, in ipsis etiam Comitibus querimoniam contra talem ponendi in salvo relicta.

Vagyis valamint a cancellaria, úgy a helytartótanács törvényeink értelmében mindig felelős volt.

Magyarországnak az osztrák uralom kezdetén két nemű hadserege volt, a nemesség és a zsoldos hadsereg.

A nemesség már az osztrákház alatt csak országgyűlési határozatra kelt fel, saját választott vezetői alatt harczolt, a szolgálat idejét az országgyűlés határozta meg. 1528 : 1, 8. 1536 : 23, 1537 : 13, 1543 : 7, 12, 1545 : 5, 6, 7, 12, 13, 14, 19, 21, 1552 : 3, 1553 : 2, 3, 4, 1555 : 4, 6, 1557 : 2, 1556 : 19, 1566 : 18, 1601 : 9, 1609 : 65, 1659 : 7, 1681 : 47, 1741 : 63, 1557 : 2.

A zsoldos seregről, mely 1715-ig az állandó hadsereget pótolta, kizárólag az ország rendelkezett; az országgyűlés határozta meg számát, zsoldját, esküjét, a megyei választottak fogadták, vezényelték, az országos választott kincstárnokok fizették. 1537 : 11, 1542 : 36, 1567 : 20, 1596 : 8, 1597 : 2, 4, 1599 : 6, 19, 1625 : 24, 1619 : 3, 1655 : 3, 4, 5, 1659 : 8, 1662 : 7.

Magyarország az osztrák hadsereget mindig idegennek tartotta, beulását visszaélés, sérelemnek tekintette, kivételét folytonosan követelte, a nádor parancsnoksága alá helyezte. 1563 : 34, 36, 1608 : 2, Cc, 1625 : 24, 1635 : 59, 1638 : 17, 1662 : 2.

A hadüzenet jogát a nemzet, nemzeti jognak tartotta fel. 1698 : 2. c. a. II. Ferdinánd választási hitlevele.

III. Károly az állandó hadsereg vezényletét, sőt a sereg elhelyezéséről rendelkező jogot is megszerezte; a nemzet fentartotta az újoncz megszavazás, a sereg kiegészítés, élelmezés, a szolgálatidő meghatározása, a fentartásokra szükségelt adómenyiség megszavazási jogát, a sereg szervezése feletti intézkedést. 1715 : 8, 1741 : 22, 63, 1791 : 19, 1840 : 2.

A király önkényesen a rendek és nemtelenekre semminemű újoncz vagy pénzdót kivetni nem fog, tőlük országgyűlésen kívül, önkényes ajánlat vagy bármi néven nevezendő ürügy alatt ilyneműt követelni nem fog; az állandó katonaság adója továbbra is fentartva az 1742 : 22. által magyarázott 1715 : 8. törvény mindig egy országgyűléstől a másikig, országgyűlésen fog meghatározatni.

„Securos reddere dignata est, sua Majestas status et ordines regni partiumque adnexarum, quod subsidia cujuscunque nominis sive in aere, sive in naturalibus aut tyronibus nec statibus et Ordinibus, nec ignobilibus arbitris Regis inponentur, cum nec pretextu liberae oblationis, aut aliis quocunque titulo extra Dietam, salva dispositione articuli 8. 1715 per articulum 22. 1741. Uterius declarati sollicitabuntur, quantitas vero contributionis, pro intertentione stabilis militiae destinatae, semper in comitiis Regni ab una Dieta ad aliam, deserminabitur, 1791 : 66, 1792 : 6, 8, 9, 1796 : 2, 1802 : 1, 1805 : 1, 1807 : 1, 1808 : 2, 1830 : 7, 1827 : 4.

„A pénz, természetny, újoncz adóról intézkedést, mely kizárólagos országgyűlési jog, O Felsőége az 1715 : 8 és 1791 : 19 szerint az országgyűléstől semmi rendkívüli esetben el nem vonja, de úgy fogja kívánni, mint

azt az országgyűlés egyik országgyűléstől a másikig meghatározta.

„Sua Majestas status et Ordines securos reddit, quod materia contributionis, et subsidiorum cujuscunque nominis, seu in aere seu in naturabilibus aut Tyronibus, a Dietali traatasu in nullis extra ordinariis etiam easibus avocanda sit, neque cum eadem contributiones relate ad speciem et quantitatem, comitaliter determinatam quaepiam extra Diaetam mutatio suscipienda verum tam prout ab una Diaeta ad aliam, in comitiis Regni determinata fuerit ita exigenda valeat.“

Az adó mennyisége, kezelése, az államjövödelmek minden nemeiről az országgyűlés, országgyűléstől országgyűlésig folytonosan intézkedett.

Az adó meghatározása jogát kétség kívül helyezik a következő adótörvények. — 1527: 8 1536: 20, 1537: 1, 1542: 26, 28, 29, 31, 1543: 9, 1546: 5, 1547: 8, 1548: 23, 1550: 22, 1552: 4, 1553: 6, 1554: 3 1556: 3, 1557: 3, 1559: 11, 1563: 3, 1566: 4, 1567: 3, 1569: 6, 1572: 4, 1574: 3, 1575: 1, 1578: 1, 1582: 1, 1583: 1, 1588: 12, 1593: 3, 1595: 3, 1596: 5. 1598: 4, 1599: 6, 1600: 3, 1601: 2, 1602: 2, 1603: 3, 1604: 2, 1618: 14, 62, 1613: 9, 1618: 36, 1622: 32, 33, 1625: 8, 1630: 5, 1635: 1, 1638: 9, 1647: 25, 1681: 3, 1715: 8, 1791: 4, 19, 1792: 6, 1796: 2, 1807: 2, 1812: 1, 1827: 4, — 1830, 1836, 1840, 1844.

Az adó feletti országos jogot kétségkívül helyezte a már idézett 1791: 19, 1827: 4, törvény, ennek csak részbeni megsértése nyílt hazaárulás a nemzet és uralkodó ház közti kölcsönös alapszerződés megszakításául tekintethetik.

A hadi adót régebben választott országos kincstárnokok, a házit megyei pénztárnokok kezelték, a kincstárno-

kokat időnként az országgyűlések, a házit mindig a megyék választották, a kincstárnokok számadásait a Rákóczy forradalomig az országgyűlés vizsgálta meg, — a Rákóczy forradalom után a kincstárnokválasztás elmaradt ugyan, de az adó megszavazásánál a kormány köteles volt a szükségét igazolni, az adó csak az igazolt szükség fedezésére szavaztatott meg.

1537. Két országos adókezelőt választott, 1547: 9, a kincstárhoz adó ellenőrül 1 fő urat és egy nemest választ, a kincstárnokok, a kincstár tagjai felelősséget ki mondja.

„Ut rectius hunc usum convertuntur, 2. Thesaurarii eliguntur, iidemque Thesaurarii de data et accepta pecunia tenentur rectam suo tempore reddere rationem.“

1593: 8, szerint országos adó kezelőknek választottak, Rákóczy Sigmund Illésházy István, Istvánfi Miklós.

A kincstárnokok választását ismétlik 1603: 4, 1604: 2, 1608: 5, 1630: 5, a számtartási vizsgálatot megrendeli, 1635: 1, 1638: 10, 1662: 26.

A só áruk eladási helyekről folytonosan az országgyűlés rendelkezett. 1604: 16, 1741: 34, 1792: 14, 1802: 3, 1791: 20.

„A só áruk felemelését, az országgyűlés határozza meg a só ár országgyűlésen kívül csak végszükségben emeltethetik. Sua majestat clementer annuere dignata est, ut de elevatione pretii salis cum fidelibus statibus et ordinibus dietaliter congregatis tractetur, nec alias nisi extreme urgentes circumstantio aliud exigent pretium, salis extra comitis Regni augeatur.“

Az országos vámokat folytonosan az országgyűlés szabályozta, a vámdíjakat az országos szükség szerint, fel emelte vagy leszállította, intézkedett a számadások megvizsgálásáról, a ki- és bevitelről, 1547: 34, 1563: 73,

1566: 10, 1574: 25, 1596: 59, 1597: 35, 1618: 18, 1622: 24, 47, 1625: 31, 1630: 15—19, 1635: 43, 1838: 50, 54, 1647: 27, 1655: 4, 1659: 101, 1681: 69, 1715: 117, 1723: 13, 1741: 27, 1807: 5, 6, 7, 1602: 18, 1662: 26.

A bányák kezelése s a pénznemekről rendelkeznek, 1527-től 1848-ig. 24.

Az államjövödelmek a magyar kincstár által kezeltettek, a kincstár törvényileg önálló, kizárólag a magyar kormánytól függő hatóság volt. 1542: 17, 1608: 5, 1609: 21. 1618: 15, 1622: 18, 1655: 11, 1681: 13, 1715: 18, 1741: 14.

Vagyis a magyar állam, országgyűlése által folytonosan korlátlanul határozta meg az adó minden nemeit, — rendelkezett a kezelésről, — megbíráta a kiadásokat és bevételeket.

A nemzetközi fontosabb szerződések, szövetségek, békekötések, az országgyűlések által erősítették meg, — rendes folytonosan az idegen államoknál székelő Diplomaticai képviselői a Habsburgi uradalom kezdetekor az országnak nem voltak; későbbben is rendes magyar ügynök csak a török udvarnál alkalmaztatott.

1547: 2. a török békét megerősíti 1606-ban az országgyűlés a cseh rendekkel szövetséget kötött, a török békét megerősíti. 1608: 2. A királyt kötelezte a török béke megtartására, az ország tudta nélküli hadindítást eltiltotta, 1618: 2. e törvényt megerősítette, — II. Ferdinand hitlevelében az 1608: 2 törvényt megerősítette, — 1550: 15. az országgyűlés római követet választ. 1596: 60. Lengyel- és Németországba követeket küld. 1847: 72. szinte. — 1715: 41. Ő felsége a török udvarrali szerződések és más ügyekben magyar tanácsosai tanácsával fog intézkedni, — 1741: 11, — ő felsége az ország kül-

és belügyeiről magyar tanácsával fog intézkedni, az államministeriumra is magyart alkalmazand, 1791: 17. megerősíti 1741: 11-et.

Magyarország tehát a nemzet fenség minden jogai, az önállás minden kellékeivel birt, alkotmánya Europa legszabadabb intézményeinek egyike volt, az örökös tartományokkal csak a fejedelem személye által érintkezett.

A törvények bár határozottak, világosak, kétségkívüliek voltak, — gyakorta rendszeresen megsértettek, a jog harcza az erőszak és visszaélések ellen mindennapi volt, — az önkény sokszor győzött, de a nemzet győzelmét soha sem ismerte el, II. Leopold kivételével 300 év alatt hitlevelét minden király megszegte, de viszont nem volt egy fejedelem is, ki a kényuralmat feltarthatta volna, mindenik előismerte az ejtett sérelmeket, orvoslását mindenik megigérte; — a pallos kinpad beklyo nyílt parancsok uralmát ismét az alkotmányos kormányzás váltotta fel, — a hazaáruló kormánytagok fejei nem hultak porba, de elbocsájtattak, a nemzet nem nyert személyes elégtételt, de a felelősség eszméje, a kormány változtatás által hallgatólag elismertetett.

Ezen folytonos ingadozás, fél győzelmek oka a helytelen kormányzati rendszer, a nemzeti haderő hiánya volt.

A magyar kormány Bécsben székel, a nemzet idegen földön az önkény eszközeit meg nem büntethette, az ellenörködő helytartótanácsnál, az ügyek a többség által döntettek el, az elkövetett törvénytelenésekért 20—30 tanácsost kellett volna kérdőre vonni, — mi majdnem lehetlen.

A királyi hatalom és a nemzet ereje, a hadászat ujjaalakítása előtt egyensúlyban állott, ezt az állandó hadsereg, a szurony és ágyu megváltoztatta, — a kard és csákány nem birt az ágyuval, az ágyu és szurony a király kezében volt.

Ily viszonyok közt találta a nemzetet 1848.

A szabadság szelleme Európa minden nemzeteit felkelkesítette, a trónok ingottak, az önkény viadorjai a kormányról lemondtak és elszaladtak, a magyar országgyűlési ellenzék a külviszonyok által a helyzet ura lett, egy eldobott szikra lángtengerbe borithatta volna a birodalmat, a nemzet nem hagyta magát a boszúpolitica által elragadtatni, megmaradt a jog alapon, csak a törvények végrehajtását a kormányszatnak a kor eszméihezzi átídomítást kívánta, nemzeti katonaságot és kormányt követelt, és visszavette az elorzott jogot, életbe léptette az önkormányzatot, lehetlenné tette az önkényt. Az 1848: III. a kormányszatot a független felelős Budán székelő magyar miniszteriumnak adta át.

„Ő Felsége s az ő távollétében a nádor s királyi helytartó, a végrehajtó hatalmat, a törvények értelmében független felelős miniszteriuma által gyakorolják, s bármely rendeleteik, parancsolataik, határozataik kinevezéseik, csak ugy érvényesek, ha a Buda-Pesten székelő ministerek egyike által is aláíratnak.“

— 4. 5. a ministeriumot Budára helyezte, minden egyes ministert felelőssé tett hivatalos cselekményeiért.

— 6. §. Minden kormányhatalmat a ministeriumba összpontosított. „Mindazon tárgyakba, melyek eddig a magyar királyi udvari cancelláriának, a királyi helytartónácsnak s a k. kincstárnak ide értvén a bányászatot is, köréhez tartoztak, vagy tartozniok kellett volna, s általában minden polgári, egyházi, kincstári, katonai s általában minden honvédelmi tárgyakban ő felsége a végrehajtó hatalmat ezentul kizárólag csak a magyar ministerium által fogja gyakorolni.“

33. §. A ministerek vád alá helyezését, az alsó tábla szavazatai általános többségével rendeli el.

34. §. A biráskodás a felső tábla által gyakoroltatik.

37. §. A ministerium az ország jövedelmei és szükségének kimutatását, s a multa nézve az általa kezelt jövedelmekről számadását, országgyűlési megvizsgálás illetőleg jóváhagyás végett, évenként az alsó táblának köteles bemutatni.

— 8. §. „A magyar hadseregnek az ország határain kívüli alkalmazását, nem különben a katonai hivatalokrai kinevezéseket, szinte úgy ő felsége fogja a 13. §. szerint folyvást királyi személye körül leendő felelős magyar ministere ellenjegyzése mellett elhatározni.”

IV. Törvény biztosította az évi országgyűlést.

4. §. „1848-tól kezdve minden harmadik év eltelté után, a következő országgyűlés első évi megnyitását megelőző 6 hét lefolyása alatt új képviselő választás történik.”

5. §. „Az országgyűlés feloszlatása esetében, ő felsége az újabb országgyűlés összehívásáról akkép rendelkezzék, hogy ez az elébbinek feloszlatásától számítandó 3 hónap alatt összeüljön.”

6. §. „Az évi ülés az utolsó évről számadásnak és következő évről költségvetésnek, a ministerium által leendő előterjesztése, s az irántoki határozatoknak meghozatala előtt be nem rekesztethetik, sem az országgyűlés fel nem oszlatatik.”

XVIII. Törvény helyre állítja a sajtó szabadságot.

XXII. A nemzetőrséget a belbéke és rend fentartására életbe lépteti, kapitányig a nemzetőrség tisztjeit ön-maga választja.

XXIX. A bírák függetlenségét biztosítja.

Az 1848-iki törvényeket sokan vivmánynak tartják, a nemzet életét 48-tól számítják, a reactio erőszakos forradalmi ténynek hirdeti, — az osztrák párt a birodalmi közösséget részben 48-ban gyökerezteteti.

48. Magyarország történelmében fényes lap, — mert 48. egyesítette a castokra szakadozott országot, 48. szüntette meg a feudalismust, — 48. ösmerte el a tiprott emberi jogokat, — 48. tehát emberiségi természet jogi tekintetben kétségkívül vivmány, — közjogi tekintetben haladás ezélszerü, nagybecsü intézmény, de nem vivmány, — mert vivmánynak csak uj jog alap, a régítöl különbözö, nem birt intézmény tekinthető, 48 pedig csak kifolyása, körvonaloazása a kor eszméihez átídomítása a nemzeti jogoknak, — a felelős kormányzat gyakoroltatott már a 16. században, a felelős miniszterium átalakitott királyi tanács, a nemzetöri intézmény a nemesi felkelésnek korunkhoz alkalmazott ismétlése, — a nemzeti hadsereg, a a törvények eskük hitlevelek által biztosított állami önállás, — természetes kelléke és követelménye.

48-nak fő érdeme a királyi és nemzeti jogok körvonaloazása, a korona és nemzetközi jogok egyensúlynak helyreállitásában áll, — 48-ig a végrehajtás teljesen a korona kezei közt volt, — mert a magyar kormány Bécsben idegen területen lakott, a nemzet a felelősséget idegen területen nem alkalmazhatta, — a katonaságra a magyar kormány semminémü befolyást nem gyakorolt, mert a katonaság a budai főhadparancsnokságtól, a császártól függött, a kineztár a magyar kormánynyal hajszállal volt összekötve.

48 a törvények végrehajtását, mely az állami létnek mellözhetlen alapfeltétele, melylyel a nemzet jogilag birt tetteleg megosztotta a fejedelem és nemzet között, — a királynak meghagyta a minister kinevezés és elbocsájtási jogot, de a ministeriumot Buda-Pestre helyezte át, — a király kormányzati joga fenmaradt, de rendeletei érvényét a miniszterek ellenjegyzéséhez kötötte, a minisztereket rendeleteikért felelőssé tette, a király hitta össze az

országgyűlést, feloszlathatta, de csak bizonyos időre, az országgyűlés állandósíttatott, — az ország szükségéinek meghatározása, kiadásainak megbirálása kizárólag a nemzeti képviselőkre ruháztatott, — a király a sereg fővezére de kinevezései, rendelkezései érvénynyel csak úgy bírtak, ha azt a ministerek aláírták, — a kényuralom az évi költségvetés, majdnem folytonos országgyűlés által lehetlenné tétetett. — Vagyis a nemzet a királynak meghagyta azt, mi őt az alapszerződés a monarchia eszméjénél fogva illette. — visszavette, eltörölte, mi sérelem és visszaélés volt.

Az egyensúly helyreállítása, a kormányzat korszerű átalakítása, békésen, közös megegyezéssel történt, az országgyűlés az ország szélén a kis Pozsonyban alkotta meg a 48-ki törvényeket, — a törvényes király Bécsben idegen földön szentesítette, — az országgyűlés Pozsonyból a Bécsben székelő királyra tehát tetteles nyomást nem gyakorolhatott, — de még erkölcsi nyomást sem gyakorolt, mert sem a kormányzatot nem akasztotta meg, sem az adót meg nem tagadta, de kivánalmait ő felsége V. Ferdinándnak alázatos tisztelettel terjesztette fel.

Sőt az országgyűlés kivánalmait támogató mozgalom is csekély és jelentéktelen volt, — a megyék nagy része a 48-iki kivánalmakról már csak a törvények szentesítése után értesült, tehát nem is tüntethetett, — Pest még most is kis város, 48-ban még kisebb volt, — polgárai mindeu időben igen csendes, nyugalmas üzlet emberei voltak, — a 48-iki eszmék mellett kezdetben csak is az egyetemi ifjúság, az egypár száznyi mesteremberek buzgóldtak, vagyis legfeljebb 5—600, — Pest-Buda ágyuk s idegen katonasággal meg volt rakva, jutott minden tüntetőre két fegyveres katona, maga a tűzérség képes lett volna félóra

alatt a tüntetőket halomra lőni, az erőszak vádjá tehát idétlen rágalom.

A birodalom közösségnek, a nemzeti önállást, függetlenségét szabatosan, világosan meghatározó 48-iki törvényekből kimagyarázása nevetséges sophisma.

Az osztrák pártiak a III: 8, és 13. §-ból közös ügyeket, közös had és külügyministert magyaráznak ki.— A 8. §. a magyar hadseregnek az ország határain kívüli alkalmazását nem különben a katonai hivatalokrai kinevezéseket, szinte úgy ő felsége fogja, a 13. §. szerint folyvást királyi személye körül leendő felelős magyar minister ellenjegyzése mellett elhatározni. 13. §. a ministerek egyike folyvást ő felségének személye körül lesz, s mindazon viszonyokban, melyek a hazát az örökös tartományokkal közösen érdeklik, befolyván, azokban az országot felelőség mellett képviseli.

A III: 6. és 14. §. a független felelős budai magyar ministerium teendőit részletesen szabatosan elősorolja, a 13. §-ban megalapított bécsi minister köréhez csakis a 6. és 14. szakaszban elő nem soroltak tartozhattak.

A 6-ik azt mondja, „minden polgári, egyházi, kincstári, [katonai és általában minden honvédelmi tárgyakban ő felsége a végrehajtó hatalmat ezentul kizárólag csak a magyar ministerium által fogja gyakorolni“, — a III. 35. §. szerint „ő felsége s távollétében a nádor s királyi helytartó bármely rendeleteik, parancsolataik, kinevezéseik csak úgy érvényesek, ha a Buda-Pesten székelő ministerek egyike által is aláíratnak.“

A kinevezések, parancsok érvényét a megelőző 3. §. a Budán székelő szakminiszterek ellenjegyzéséhez kötve, a 6. §. minden honvédelmi katonai ügyet a buda-pesti ministerium alá rendelve, a hazában állomásozó hadsereg-

néli kinevezések érvénynyel csak úgy birtak, ha a honvédelmi minister által is aláíratlak.

A bécsi magyar minister különleges rendelkezési joggal csak a külföldön vagyis az örökös tartományokban lévő hadseregre birt, — ezen rendelkezés is ideiglenes természetű volt, csak egyedül Magyarország volt nyugodt, az országgyűlés ő felsége többi tartományai veszélyeztetése nélkül nem követelhetette a magyar seregek kivonását, — mint önálló állam nem engedhette meg, hogy seregei felett az osztrák minister rendelkezzék, a magyar miniszterium a több tartományokban elszórt távoli ezredek felett szabatosan alig rendelkezhetett volna, — ezen különös esetekről intézkedés végett ruháztatott fel tehát némely hadügyi teendőkkel a bécsi minister.

Ha a magyar törvényhozás a hadügyi közösségnek árnyékát elfogadta volna, a törvénybe nem említi különösen a magyar hadsereget, eltörlötte volna az idegen seregek kivételéről törvényeket, — hadügyi közösség módját meghatározta volna.

De különben is az ő felsége körüli minister nem császári, nem osztrák minister volt, de magyar, a Budapesti független felelős ministerium, felelős magyar tagja volt, nem az osztrák császár, de a magyar király mellé rendeltetett.

A 13. §. a Magyarország és Ausztria közötti közös érdekekről intézkedett, az e feletti örökódéssel a magyar király személye körüli minisztert bizta meg. Az anyagi érintkezés minden szomszédos ország között közös ipar, gazdasági, kereskedelmi érdekeket alakít, ennek fentartása mellözhetlen volt. Magyarország nyers terményei egy részét Ausztriának adta, egy részét Ausztrián keresztülvihette ki, viszont Ausztria éléskamrája Magyarország volt, gyártmányait Magyarországba, vagy Magyarországon át

adta el; mindkét állam tehát folytonosan érintkezett; ezen érintkezés fentartása nemzetgazdasági követelmény volt, a magyar polgárok érdekei ellenőrzése, a méltányos érintkezés fentartása, az akadályok elhárítására kedvező kölcsönös feltételek kieszközlésére szükségeltett egy folytonosan Bécsben székelő képviselő, erre legalkalmasabb volt egy magyar miniszter; ezért alakított a Bécsben székelő Ő Felsége személye körüli magyar miniszteri hivatal.

A közös érdek azonban nem közös ügy, a közös érdek kölcsönös feltételes érintkezésen alapuló viszony; a közös ügy kölcsönös feltétlen kötelezettség; minden államnak van közös érdeke, mely egymással anyagilag érintkezik; ellenben közös ügye csak egymással benső államszerződések által egybekötött szövetséges államok, vagy az önkény által elválhatlanul összekötött államesoportozatoknak van.

A 13. §. Magyarország és Ausztria között csak közös érdeket és nem közös ügyet alapított; az anyagi érdekeken kívül, Magyarországot és Ausztriát közösen érdekelte még a külpolitika; külföldön Magyarországot és Ausztriát királya és császára képviselte, az a király és császár személye a *pragmatica sanctio* szerint egy volt; 48 után Ausztria is alkotmányt nyerve, sem a császár, sem a király, mint alkotmányos fejedelem, önhatalmilag nem rendelkezhetett, ennél fogva az egyöntetű külföldi képviseltetés eszközlése, Magyarország politikai érdekei ellenőrzésével szinte az anyagi érdekekre ügyelő miniszter bízott meg.

Ha a magyar törvényhozás a közös érdeket közös ügynek értelmezi, ha a birodalmi egységre csak távolról is gondolt volna, akkor ezt nem közös érdek, de közös ügynek mondta volna; ez esetben, valamint határozottan

szabályozta a többi miszterek körét, még inkább körvonaloza volna a Bécsben lakó magyar miniszter körét, sőt ezt az osztrák országgyűléssel közösen határozta volna meg; de mert Ausztriát csak a fejedelem személye azonossága által érintkező idegen államnak tartotta, az anyagi és külpolitikai viszonyokból származó érintkezés gyors közvetítésére helyezett Bécsbe a budai miniszteriummal közvetlen, a bécsivel csak nemzetközi viszonyokban álló minisztert.

A jelen országgyűlés többsége szakítva Magyarország történelmi multjával, mellőzve az ország sarkalatos jogait, Magyarországot tényleg az osztrák birodalomba beolvasztotta.

1867 : 12. 8. §§. A *pragmatica sanctio*ból folyó közös és együttes védelemnek egyik eszköze a külügyek czélszerű vezetése, ennél fogva a birodalom diplomaticai képviseltetése; a külföld irányában és a nemzetközi szerződések tekintetében felmerülhető intézkedések, mindkét fél miniszteriumával egyetértésben és azok beleegyezése mellett, a közös külügyminiszter teendői közé tartoznak. A nemzetközi szerződéseket mindenik miniszterium saját törvényhozáásával közli.

9. A közös védelem másik eszköze a hadügy.

11. Ő Felségének alkotmányos fejedelmi jogai folytán mindaz, a mi az egész hadseregnek, és így a magyar hadseregnek is, mint az összes hadsereg kiegészítő részének egységes vezényletére és beszervezésére vonatkozik, Ő Felsége által intézendőnek ismertetik el.

12. De a magyar hadseregnek időnkinti kiegészítését s az újonczok megajánlási jogát, a megajánlás feltételeinek és a szolgálati időnek meghatározását, a katonaság elhelyezését, élelmezését illető intézkedéseket eddigi törvényeink alapján mind a törvényhozás, mind a kormányzás körében az ország magának tartja fel.

13. A védelmi rendszernek megalapítása vagy átalakítása Magyarországra nézve mindenkor csak a magyar törvényhozás beleegyezésével történhetik. Miután az ily megalapítás, mint a későbbi átalakítás, csak egyenlő elvek szerint eszközölhető; minden ily esetben, a miniszterium előleges megállapodás után, egyenlő elvekből kiinduló törvényjavaslat fog terjesztetni mindkét törvényhozás elé. A különbségek kiegyenlítése végett mindkét törvényhozás egymással küldöttségek által érintkezik.

1868. Honvédelmi törvény Ő Felsége birodalma közös védelmére az 1867: 12. alapján a birodalom mindkét államfele törvényhozásainak megállapodása alapján a hadsereg 800,000-nyi létszámban alapíttatik meg.

Ezen létszám 10 évre érvényes, ha időfolytán változás lenne teendő, a javaslatok mindkét képviselőház elé 9-ik év előtt előterjesztendők.

A népesség aránya szerinti újonczjutalék, mely a hadseregnek a megalapított számaránybani fentartására szükséges, évenként mindkét államterület képviselőite által szavaztatik meg.

A honvédség Ő Felsége birodalmának mindkét államában 200,000, ezen számhoz a magyar korona országai 82. zászlóalj gyalagság és 32 század lovassággal járlnak.

A honvédelmi miniszter, illetőleg a honvédség főparancsnoka kötelesek a honvédség létszámáról, felszereléséről, elhelyezéséről, katonai kiképzetéséről, fegyelmi magatartásáról a közös hadügyminiszternek folytonos tudomást nyújtani.

A honvédelmi miniszter feljogosíttatik, hogy a jelen törvény életbeléptetésére vonatkozó intézkedéseket, a közös hadügyminiszterrel megtegye.

Ő Felsége a honvédség főparancsnokát, a kerületi

parancsnokokat és törzstiszteket közvetlen, a többi tiszteket ellenben béke idején a honvédelmi miniszter, a háboru idején a parancsnokló fővezér előterjesztésére nevezi ki.

1867: XII: 16. A pénzügyet annyiban ösmeri a magyar országgyűlés közösnek, a mennyiben közösak lesznek azon költségek, melyek a fentebbiekben elősmert tárgyakra fordítandók.

— 18. kölcsönös alku által előre kell meghatározni azon arányt, mely szerint a magyar korona országai a a sanctio pragmatica folytán, közöseknak elismert ügyek terheit és költségeit viselendik.

XIV: A XII. szerint közöseknak ismert állam költségekből Magyarországra 30, Ő Felsege többi országaira 70 százalék alapittatik, ezen hozzájárulási arány 10 évig arányos.

XV: A magyar korona országai, az eddigi államadósságok kamatainak fedezéséhez 29,188,000 forintnyi állandó, további változás alá nem eső évi járulékot fizetnek, ebből 11,776,000 forintot ércpénzben. — Az államjegyek és váltó pénzjegyekből álló 312 millió függő adósság, mindkét fél közös jótállása alá helyeztetik.

XVI: 11. §. A só és dohányjövédék, és közvetett adók, névszerint pálinka-, ser-, czukoradó mindkét állam területén, e szerződés ideje alatt, egyenlő törvények és igazgatási szabályok szerint fognak kezeltetni.

22. §. E vám és kereskedelmi szövetség 10 évi időre lép érvénybe, s ha fel nem mondatik, további 10 évre, s így 10 évről 10 évre folyton fenállónak ismertetnek, a felmondás mindig csak a 9-ik év végén történhetik. — A szerződési idő első 5 évi elteltével, megváltoztatására mindenik fél alkut indíthat, ha az egyezség 6 hónap alatt el nem érhető, mindkét fél 1 évi felmondással

élhet, ez esetben a szerződés megújítása iránti egyezkedés megkezdendő.

1867. XII: 27. Egy közös ministerium állittatik fel a valóságos közös ügyekre, — felelős lesz e ministerium minden tagja, mindazokra, mik köréhez tartoznak, felelős lesz az összes ministerium együtt megalapított intézkedéseire.

28. A két fél között a közös ügyekre mellőzhetlen feltétel a teljes paritás.

29. A magyar országgyűlés mindkét házából válaszszon egy bizottságot (delegatió) a többi országok színté.

30. E bizottságok csak 1 évre választandók.

32, 33. A bizottságokat mindenkor Ő Felsége fogja összehívni, azon helyre, hol Ő Felsége tartózkodik. — Mindenik bizottság külön tart ülést, üléseik nyilvánosak.

34. 35. A két bizottság egymással együttes ülésben nem tanácskozik, csak saját nyelvén készített üzenetei által írásban érintkeznek. — Ha üzenetei által nem egyesül, egyszerű szavazás végett közös ülést tartand, melyben szavazattöbbség határoz.

38, 40. A közös költségvetés megalapítása e bizottság feladata, a megalapított (közös-) költségvetés az egyes országgyűlések által tárgyalás alá nem vehető e bizottság előleges utasítás által nem köthető.

42. A közös számadások megvizsgálása a bizottságokat illeti.

50. Mindenik bizottság indítványozhatja a közös ministerium perbefogását, az alkotmányos törvények megsértéseért a perbe fogadtatásra vagy a két bizottság határozata, vagy a két bizottság által együttes ülésben hozott határozata szükséges.

Az államot a tartománytól, szabad nemzetet a szolgáltól, — önálló független törvényhozás, önálló felelős teljes kormányzat, önálló had- és pénzügy különbözteti meg.

Ezen eszmék és intézményekért, szenvedett, nélkülözött, harczolt, vérzett a nemzet századokig, ezen jogokat biztosították és tartották fel az 1504. 1507. 1608. 1791. 1827. 1848-iki alaptörvényeink.

A közös szerződmény és függeléke, e jogokat részben feladta, részben felfüggesztette.

1867: XII. a magyar souverain országgyűlés fölé, a Magyarország, sőt egész Európa alkotmányában eddig ismeretlen, feliben magyar, feliben osztrák törvényhozótestületet helyezett bizottság-delegáció czíme alatt.

A delegationalis intézmény a magyar törvényhozás fenségének megsértése, — mert alkotmányos fogalmak, az eddig világszerte elősmert államjog szerint, az országgyűlés legfőbb, maga felett fensőbbet nem ismerő nemzetfenségi törvényhozó közeg, — a delegációnak az országgyűlés fölé emeltetése által a magyar országgyűlés, másodrendű több tekintetben csak tanácskozó területté aljasított.

A delegáció idegeneknek ad befolyást a törvényhozásba, a magyar törvényhozást tényleg idegeneknek rendeli alá, — mert ha a két delegáció üzenetek által ki nem egyez, ez esetben szavazásra mindkettő össze jön, mindkettő szavaz, és ha a magyar delegációból csak egy is eltántorodik, a magyar delegáció $\frac{59}{60}$ része daczára az egy magyarkával határoz az osztrák delegáció. — A mely ország ügyeibe idegen avatkozhatik, idegen határozhat, azon ország és törvényhozás, alárendelt és nem független ország, de tartomány.

A magyar delegáció csak részben nemzeti képviselet, — mert a 60 tag közül a képviselőház 40-et választ, $\frac{1}{3}$ -át a felsőház választja, a felsőház minden államba, földet, születést, rangot, vagyis korhadtt előítéleteket, de nem a nemzetet képviseli, a nemzetet már újabb fogalmak szerint mindenütt csak választottai képviselik.

A delegációban a magyarok győzelme lehetlen, mert az összes delegáció 120 tagja közül 60 német, 20 magyar felsőházi tag, vagyis csak 40 kizárólag magyar képviselő, ennél fogva majdnem lehetlen, hogy az osztrák delegáció egyet ne bírjon szerezni azon aristokratia küldöttjei közül, mely aristokráciának egy része behívta az orosz, egy része és pedig a legkitünőbb telivér aristokratia családok tagjai szolgáltak Haynau, Bach, Schmerling, Belcredi urak alatt, — kik a lóversenyek, farsangon, a miniszterek estélyein teljes számmal megjelennek, a felsőház tanácskozásaiban azonban közülök csak 20—30 szundikál.

Az államszerződés a nemzet jogaiból nemcsak az osztrákoknak ajándékozott, de a magyar aristokráciának is ugyanis az 1848: III. törvény követve az egész Európában divó alkotmányos eljárást, az adó megszavazás, az országos költségek, számadások megvizsgálása jogát kizárólag a képviselők házára ruházta, a delegationalis intézmény e jogokat a delegáció tagjait a felsőház által is választatva; részben megcsonkította, — a delegáció tehát nemcsak osztrák, de retrograd intézmény is.

Megfosztatott a magyar törvényhozás az 1868. honvédelmi törvény által 10 évre az alkotmányos törvényhozás legszebb, legsarkalatosabb joga, az ujoncz illeték meghatározásától és 10 év múlva is e jog gyakorlata a Lajthántuli országok hozzá járulásához köttetett.

Ugyanis az 1868. törvény a közös hadsereg állományát 10 évre 800,000-ben alapította meg. Az évi ujoncz jutalék leszállításához e szerint Magyarország 10 évig hozzá nem szólhat, egyedüli teendője a magyar korona országai, és a Lajthántuli tartományok közti számarány kikutatására szállíttatott le, — az ezen szám fentartására eső, Magyarországra eső arányt mely is 32,000 emberből

áll, a magyar törvényhozás, 10 évig soha semmi esetben meg nem tagadhatja, vagyis az országgyűlés hadügyi tekintetben statistikai bureauvá süllyedt.

De 10 év múlva is az ujoncz megszavazási jog csak feltételes, — mert a 9-ik évben ha a hadi állományt az országgyűlés meg akarja változtatni, köteles ebbeli szándokát, a közös birodalom másik felével közölni és akkor is csak a birodalom másik fele hozzájárulásával változtathatja meg, — vagyis a magyar állam által feltétlenül önállólag gyakorolt katonai megszavazási jog az 1868. honvédelmi törvényczikk által a birodalomnak adatott át.

Az 1867: 14. A közös költségek járuléki arányát 10 évre alapította meg, e járulék 10 évig nem tanácskozás tárgya, a magyar törvényhozás tehát ez által a hadügyek és külügyek költségei meghatározási jogától a 10 évre elesett.

A XVI: 11. A só, dohány, szesz, ser, czukor termelvényeknek, mindkét államban egyenlő megadóztatását határozza meg, egyenesen kimondja, hogy az errőli adó törvényeket, a magyar országgyűlés csak azon esetben változtathatja meg, ha ahoz a birodalom másik része is hozzájárul, vagyis a magyar törvényhozás feltétlen adó meghatározási jogát ideiglenesen elvetette. — Azon törvényhozás, mely felett egy tőle teljesen független, részben idegen törvényhozó testület áll, melynek jogköréhez a katonaság kiegészítése, leszállítása nem tartozik, — mely az adó több nemeiről 10 évig nem rendelkezik, — mely az ország vére felett, kizárólag, pénze felett részben rendelkező minisztereket számadásra nem vonhatja, — nem souverain országgyűlés, de egyszerű tartományi tanácskozmány.

Magyarország jelen kormánya sem nem teljes, sem nem önálló, — mert teljes és önállónak csak azon kormány

nevezhető, mely az ország összes had- és pénzügyeiről, más kormány beavatkozása nélkül rendelkezik, mely más kormánynak semmi tekintetben sem alárendeltje, mely Magyarország törvényhozó testülete és a magyar királytól függ.

A magyar kormány e hatáskörrel sem hadügyi, sem pénzügyi, sem kereskedelmi tekintetben nem dicsekedhetik.

A honvédelmi ministerség üres czim, hatalom és befolyás nélkül, — a delegációsális törvény a hadügyet közös ügynek keresztelve, a közös hadügy élére birodalmi ministert állítva, e közös hadügyér helyezi el tetszése szerint a birodalomba az ezredeket, — rendelkezik a várak hadparancsnokságok felett, — a hadparancsnokok tőle függenek, a magyar hadügyministerium csak is élelmezési közeg. — A honvédelmi törvény a honvédségre sem ad a ruházaton kívül más kört a magyar honvédelmi ministernek, mert a honvédség parancsnoka a közös hadügyérnek köteles jelentést tenni, a honvédség száma, felszerelése, elhelyezése, kiképzése, fegyelmi megtartásáról, — a honvédelmi minister ennél fogva sem a bentlevő ezredeket ki nem küldheti, sem a küntlevőket be nem hozhatja, nem avatkozhatik a hadsereg fegyelmi ügyeibe, nincs befolyással a tiszti kinevezések, az ezredek szellemére, nem örködhetik a fegyverzet, gyakorlatok felett, — nem nyújthat elégtételt a katonák által a polgárokon elkövetett visszaélésekért, belzavarok esetében nem rendelkezhetik a katonaságról, segélyt kérhet a főhad-, dandár-, ezredparancsnokoktól, ezek azonban csak akkor kötelesek engedelmeskedni, ha a magyar hadügyér kérelmét a közös hadügyér helybenhagyja, megrendeli.

A pénzügy szinte nincs kizárólag a pénzügyminister kezei közt, mert az államjövödelmek nagy részét köteles a közös pénzügyérnek átszolgáltatni, — 3 millió hold

erdőség az osztrák minister által kezeltetik, a közvetett adó nemek közös egyezkedés tárgyai. — A magyar ministerium működési köre tehát csonka, teljes működési szabadság és önállással csak a belügy, közoktatás, igazságügyek ministeriumai bírnak, ily ministerium tartomány-, kormányhatóság, de nem valódi kormány.

Nincs hadseregünk, pénzügyeink felett sem önállólag rendelkezünk.

Az 1867: XII. törvény a magyar hadsereget a birodalmi hadsereg kiegészítő részének bélyegezte, — e szerint a valódi hadsereg a birodalmi, a magyar hadsereg csak rész és nem egész, csak függelék és nem önálló testület, — nem bír e hadsereg semmiféle nemzeti jelleggel, mert vezénylete zászlója nem magyar, a törvényekre nem esküszik, a magyar ezredekbeni sorozás magyar legénységnél magyar tiszték alkalmazása, a magyar csapatoknak Magyarországbani alkalmazása nincs kikötve, — vagyis Magyarországnak van hadjuttaléka, de valódi nemzeti hadseregnek még árnyékával sem bír.

Pénzügyi körünk ugyan a katonainál szélesebb, de sem nem önálló, sem nem független.

Magyarország az osztrák adósság 29. százalékát vállalta el, — járadékot vállalva el, e járadék utáni tőkét el nem különözve Magyarország Ausztriának fizeti, tehát pénzügyi tekintetben is Ausztriától függ.

E függés, e bonyolódott helyzet az országra nemcsak lealacsonyító de igen káros is, mert a teher nagysága sőt elviselhetlensége is már kétségkívül elösmert tény, az országos terheken 4 módon lehetne segíteni.

1. Jutányosabb kölcsön.
2. Kamat leszállítás.
3. Kamat adó által.

A jutányos kölcsönhöz hitel kell, Magyarországnak

jelen helyzetében hitele csak a kölcsönt részletesen is biztosító vállalatokra lehet, de nem lehet más czélokra, mert az állami adósság a lehető legmagasabb fokot ért el, — a tőzsérvilág nem kölcsönözhet a magyar járadék tőkénének törlesztésére, mert Magyarország nem a hitelezőnek, de a birodalomnak fizet, a birodalomnak Magyarországtól független törvényhozó testülete ministeriuma hadserege van, — ha a birodalmi tanács vagy is delegátiónak tetszeni fog, Magyarország javára bírják a fizetett összeget, de tényleg a birodalmi és így magyarországi adósság, Magyarország új kölcsönével megszaporodni fogna; — Austria és Magyarország pedig már eddig túl van terhelve.

A kamat leszállítás, a közös intézmény mellett lehetlen, — mert a kamatok csak kölcsönös egyesség által szállíthatnak le, egyezkedni csak a kötvény tulajdonosával lehet, — Magyarországnak azonban Ausztriától adóssága különválasztva önállólag kezelve nem lévén, specialis hitelezői nincsenek, ennél fogva nem egyezkedhetik, kamatait le nem szállíthatja.

A kamat megadóztatása, miáltal a teher legalább negyedrészzsel megkönnyíthetnék, sem kivihető, — mert Magyarország kamatját nem egyes hitelezőknek, hanem egyenesen fizeti a közös birodalmi miniszternek, — ennél fogva egyes hitelezőket nem adóztathat meg, mert egyes, vagy különleges hitelezői nincsenek, — a birodalmi járadékot nem adóztathatja meg, mert az arányt megalapító törvényben, a járadéki összeg örök időkre megmásolhatlanul köteleztetett, míg tehát a szelvényadó által Austria évi terhe 25 millióval, Magyarország terhe egy fillérrel sem kevesbedett.

A közös ügyes szerződés a paritás eszméjére van alapítva, ez a szerződés kölcsönös mellőzhetlen feltétele,

— e szó diszeleg minden áldozatnál, — papiroson igen sokat ismételtetik, a valósággal azonban, bár a paritás ténája még alig száradt meg, nem létezik.

A paritás közjogi értelme teljes egyenjoguság a két államtest közt, — ez eszmének vitázhatlan világos követelménye, — a közös ügyek kormányzatábani egyenlő részvét, — vagyis magyarok és osztrákoknak a ministeriumok, azok személyzetében egyenlő számbani alkalmazása, egyenlő arány a külföldi képviselő a hadseregnél, a hadsereg szükségleteinek aránylagos fedezése, egyenlő tekintet a két állam kereskedelmére, a két államvagyonnak egyenlő kezelése, — a közös előnyökbeni közös aránylagos osztály.

A tények ellenkezőt bizonyítanak.

A közös ministeriumokat 3 osztrák vezeti, nem ösmerünk egy közösügyi magyar államtitkárt sem, a ministeriumok személyzete kevés kivétellel osztrák.

A követek és követségek személyzete nagy részt osztrák, a tisztán magyar ezredek kevesek, a magyar ezredeknel idegenek számosan alkalmaztatnak, az ezred nyelve német, maga a budai hadparancsnok osztrák, a sereg német gyárakból fegyvereztetik és ruháztatik, az egyedüli magyar katona intézet a Ludoviceum, kórház, — a gabona kivétel a szomszéd kormány figyelmetlensége miatt a határon felakad.

Magyarország államvagyonából 3 millió hold erdő a pesti új épület és Károly kaszárnya által kezeltetik.

Az államadóságok a szelvények kamatai megadóztatása után csak 75 milliót tesznek, a megalapított 29 százalék szerint ebből Magyarországot csak 22 1/2 millió terhelné, de mert a szelvények megadóztatásából hasznot Austria magának tartotta, Magyarország fizet 29 milliót. Austria a paritás és 29-es arány daczára fizet 45 milliót,

a birodalmi ministerium.

vagyis Magyarország évenként 7 millióval megkárosítatik.

Ki ezen csalhatlan tények után is még a magyar és osztrák állam közt paritást lát, vagy vak, vagy vaknak tettei magát, — ha az 1000 millió adósság, a nemzeti önállás, az ifjuság feláldozásával megvásárlott paritás, a mézes hetekben sem tiszteltetik, — később midőn már nem lesz, mit a burocracia és szövetségesei alatt a most megingadozó talaj megszilárdul, — még kevesebb kiméletre számíthatunk.

Az osztrák párt Magyarország jogi veszteségeit kárpótoltnak állítja, a birodalmi ügyekben részvét által, — ezen birodalmi jogokat rendkívüli vívmánynak tüntetik fel, ez ámitás és álokoskodás.

Gyakorlatilag minden jogközösség függés, mert mindkét fél a másik által meg van kötve, — a jogközösségi egyesülés csak a kisebb egyesülő államra nyereség, az egyenlőkre soha, — vagy csak azon esetben, ha mindkét egyesülő fél, egy törzsát, ha érdekeik azonosak, — Magyar- és Osztrákország közt ezen arány és viszonyok nem léteznek, — mert Magyarország Ausztriával kiterjedésre egyenlő, hadi tekintetben oly sereget mint Austria ki tud állítani, — különböző történelmi multtal bir, — fajrokonság a két államot nem köti össze, — Magyarországot érdekei kelet, Ausztriát Németország felé vonják, tehát politikai érdekei különbözők, Magyarország termelő, Ausztria gyáros ország, — a két ország érdekei különbözők, valódílág tehát soha sem fog összeforrrhatni, — az egyik elnyomhatja a másikat, de bensőleg egyesülni nem fog.

Rosz tehát maga az alap, — az építmények azonban még rosszabbak.

Első vívmány a közös pénzügy, — e szerint Ma-

+ melyre a deák-párt épített.

gyarország, ha tetszik és lehet Ausztriával közösen adósságot csinálhat, — e jogért fizet 1000 milliót, — a kölcsönös hitel támogatás kétségkívül nyeremény, de csak akkor, ha a jótálló kedvező körülmények közt van, ezt Ausztriára nem mondhatjuk, mert midőn velünk pénzügyileg egyesült, már túl volt terhelve az egyesülés ára, Magyarországot kimerítette, — a nyeremény tehát csak annyi hogy most mind a két állam hitele alástüledt, vagyis Austria berántott bennünket a verembe, melyben eddig maga lézengett.

Második vivmány a hadügy, — a magyar delegáció megállapítja a hadügyi közös költségvetést, — tudta és beleegyezése nélkül, egy lat puskapor, egy adag kenyér, egy patkószög sem pazaroltathatik el.

Ez igen szép lenne, ha ugy volna, — de mint más ügyeknél, a látszat itt is csal.

Mert a költségvetést ugyan a delegáció határozza el, de azt le nem szállithatja, — mert a hadsereg létszáma 1868. törvény által 800,000 a houvédsséggel 1 millióra van megállapítva, mi ezen hadsereg hadifentartásához szükséges, abból a delegáció egy fillért sem vonhat le, — a hadügy terhe pedig nem a hadügyi pazarlás miatt nagy, de azért terhes, mert a hadsereg létszáma roppant nagy, — az ellenörködés megkimélhet évenként egy milliót, — a nagy létszám megállapítása által elveszit maga Magyarországnak évenként legalább 10 milliót.

A közös hadügy feletti rendelkezés csak képzelődés, mert a magyar és osztrák országgyűlés és delegáció, — sem a sereg száma, sem szellemére befolyással nem bír, — de rendelkezik róla 10 évig kizárólag a korona.

Harmadik vivmány a külügyek, látszólag ez nyeremény, mert Magyarország 48 előtt e jog folytonos gyakorlatában nem volt, valódilag azonban ez sem nem viv-

mány, sem nem nyeremény, mert 48 szerint Magyarország a külügyekről saját a király melletti ministere által intézkedett, a békét nem a szerződések biztosítják, de a hadsereg, a politikai irány, ha a nemzet harczolni akar, seregei számát felemeli, ha nem, hadi adót a sereg felemelését megtagadja, most ezt a nemzet nem teheti, mert 10 évre a birodalmi sereget már hadi lábra állította, az 1 millió katona folytonos fenyegetés, kész ürügy, Ő Felsége 10 évig bármely pillanatban hadat indíthat és azt tetszése szerint meghoszabbíthatja, az irányt nem a magyar, ~~az~~ nem az osztrák ministerium adja, de a közös minister, ez csak a delegációval érintkezik, a delegációnak csak a külügyi költségekért felelős, de nem felelős a szerződések és következményeiért, nem a politikai irányáért.

Az 1848-iki államszerződés a magyar állami életben, teljesen új, idegenszerű termelvény, ellenkezik 48 és 47-el, az alkotmánynak alkotmányos megbuktatása, a visszaélési korszak más név alatti kiadása, politikai aránya, a nemzet történelmi múltja, százados politikai irányának merő ellentéte, nemzeti vereség, pártnyereség.

48 szerint Magyarország önálló, független, saját felelős kormányzat, saját hadsereg és pénzügygyel bíró valódi állam, 48-nak politikai iránya volt: Magyarország valódi önállása, területi épsége minden ároni fentartása, a szabadság eszméinek terjesztése, kint és bent szívélyes barátság, kölcsönös szövetség Ausztriával, a nagyhatalmi kényuralom terjeszkedő politika megszüntetése, vagyis Magyarország „magyar, független és szabad“ akart lenni.

47 szerint Magyarország önálló, saját független kormányzat, elkülönözött feloszthatlan területtel bíró ország; az országgyűlés szavazta meg országgyűlésről országgyűlésre a katonát és adót, rendelkezett az ujonezozás módja és feltételeiről, a katona csak magyar ezredbe soroztathat-

tott; a helytartóság a hétszemélyes táblán a nemzet választott tisztviseelője a nádor elnökölt; tetteleg a hadügy kivételével, mindennemű adó kizárólag a nemzet által kezeltetett; minden hivatalnok a magyar kormány által neveztetett; törvény szerint a kormányhatóságok felelősek voltak, de mert a visszaélés erősebb volt a törvénynél, a felelősség betű szerint nem hajtatott végre, a kormány törvénytelen eljárása nem toroltatott meg, de a rossz tanácsosok elbocsáttattak; Magyarországot semminemű adósság sem terhelte; az országos vámok a magyar országgyűlés által alapították meg, földjét mindenki szabadon használta.

A 67/68. államintézkedés 48-ból megtartotta az üres felelős kormány címét; 47-ből átvette mindazt, mi visszaélés, jogtalanság volt; az osztrákoktól elfogadta az ország erejét, képességét felülmúló 1 milliárd adósságot, a bosszantó és terhes adónemeket, lemondott Magyarország önállása, nemzeti hadserege, ujoncz megszavazási, nagy részben az adó meghatározása jogáról.

Vagyis 67/68 Magyarországot a birodalomba beolvastotta, a két fenállt magyar és osztrák államtest helyett alkotott három látható és egy láthatatlant. A magyar tartományokat, az osztrák tartományokat, a birodalmat, a láthatlan, de tényleg leghatalmasbat, az osztrák bureaucratia és soldatesca uralmát.

Az államjogok a természet jogokon és a fejedelmiház és a nemzet között kötött kölcsönös feltételes szerződéseken alapulnak; a természetjog elévülhetlen, örök, mint a mindenség, az uralkodóház és nemzetközi szerződések mindaddig érvényesek, míg róluk a nemzet le nem mond. Magyarország jogait az erőszak ideiglenesen hatályon kívül helyezte, de a nemzet 49-be róla le nem mondva, az abszolút uralom alatt erkölcsileg folytonosan tiltakozva, 1861-ben visszakövetelve, jogérvényesek maradtak.

Midőn tehát Ő Felsége 1865-ben jobb meggyőződésének engedve, az abszolút rendszer jogtalanságát, tarthatlanságát és veszélyét belátva, az országgyűlést a 48-iki alapon összehívta, a nemzet minden felfüggesztett jogainak jogos tulajdonába lépett, közjogilag 65 csak 48 folytatása volt; az országgyűlésnek tehát mindenekelőtt kötelessége volt 1848 teljes helyreállítását követelni.

A magyar képviselő testület, a nemzet megbízottja, a megbízott jogokat véd, jogokat szerezhethet; a nemzet és polgárait káros, a kor szellemével ellenkező törvényeket módosíthatja, eltörölheti, de nem törölheti el az államjogokat, nem olvaszthat be egy önálló független országot más országba, mert a sarkalatos alapjogokról lemondás a nemzet életéről lemondás. A nemzet és egyén életének, szabadságának, birtokának ura, az élő nemzedék, ha akarja, eltemetheti magát, a gyáva nyakába veheti a jármot, a hülye és pazar egy tál lencséért ősi örökjét eladhatja, de a megbízott önkényileg megbízói megkérdezése, felhatalmazása nélkül megbízottját nem teheti semmivé, ilyenemű eljárás a megbízás határait túlhágó jogtalanság. 172

A magyar képviselőt ezt annyival kevésbé tehetette, mert a képviselők, kevés kivétellel, programjokban 48 visszaállítására kötelezték magokat, 48 visszaállítása általános nemzeti kívánalom volt; midőn tehát a többség 48-at lényegileg eltörülte, visszaélt hatalma és a nemzet bizalmával. A jelenlegi államszerződés a nemzetre életkérdés lévén, ebben csak a nemzet maga volt jogosult határozni; ha a képviselőt a jelen szerződést a nemzetre jónak elkerülhetlennek tartotta, a tervezetet, a feltételes alkut elkészítve, köteles lett volna, magát feloszlata, a nemzetre hivatkozni, a nemzetre bízni a fontos szerződés elfogadását vagy elvetését.

A nemzeti akarat nyilvánulásának két módja van,

népszavazat, vagy új, különösen e célra hívott, országgyűlés; a népszavazat közvetlen, az országgyűlés közvetett nyilatkozat.

A népszavazat legegyszerűbb és legigazságosabb mód, de a jelen viszonyok közt nem czélszerű, mert a nép rögtönözéseknél könnyen félrevezettethetik; a tömeges népszavazatnál, milliók egy időben szavazván, az értelmiségnek nehéz a szavazókat mindenütt felvilágosítani. A népszavazat általános izgatottságot idézett volna elé, ez jelenleg nem volt időszerű, mert könnyen rágalnak forradalmi gyanúsításokra adhatott volna okot.

Czélszerűbb lett volna az új országgyűlés, mert a követválasztásoknál is a nemzet nyilatkozik, az értelmiségnek a választásoknál több ideje van a nép felvilágosítására; mindkét párt elősorolhatja érveit, a nép választhatja azt, ki érzelmeit inkább képviseli; a nép, tudva az ügy fontosságát, választottját programja és becsületszava által megköthette volna.

A nemzet kétségkívül a jövő választásoknál most is nyilatkozhatik, csak hogy ma már a közöstygyes szerződés törvénynyé válva, Ausztria által el lévén fogadva, a nemzet akaratának érvényesítése jelenleg sokkal nehezebb, mert most már e szerződés eltörlése vagy módosításához, Ő Felsége szentesítésén kívül az osztrák szerződő fél hozzájárulása is szükséges. Az alkotmányos országgyűlés mellözése tehát, az ország jogait gátló ármány és visszaélés volt; a többség mellözte, mert tudta, hogy a nemzet jogai feláldozásába beleegyezni soha nem fog.

Az osztrák párt vezetői mesterművet a helyzet kényszerűsége, az opportunitás követelménye, politikai szükségnek, egyedüli lehető megoldásnak tüntetik elő; mindhárom állítás önámítás vagy ámitás.

Az alku megkötésekor Magyarország erősebb volt a

birodalomnál, a birodalomnak nagyobb szüksége volt a békés kiegyezésre, mint Magyarországnak.

Magyarországnak 65-ben nem volt ugyan sem katonája, sem fegyvere, de erkölcsi ereje, melyet a nyers erő véglegesen legyőzni soha sem képes, erősebb soha sem volt, mint 65-ben; az idegen uralom elleni gyűlölet, a megaláztatás, az anyagi érdekek mellőzése, a nemzet jeleseinek elkövetett páratlan méltatlanság, a 15 milliót egy szilárd, tömör testté alakította, a szegények nélkülöztek és dacoltak, a nagyurak legyőzték százados osztrák rokonszenveiket, és hátat fordítottak a kormánynak, a hivatalnokok kizárattak a társaságokból, az ujoncz gyűlölettel lépett a hadseregbe, a katona örült zászlója vereségén; az absolutismus kakukjai nem merték odújukat odahagyni, egyesek és a tömeg nemcsak tüntettek, de hol lehetett, a kormány gépezetét megakasztották; az egész haza fegyvertelen, de tömör tábor volt, a nemzet minden tagját összefonta az absolutismus elleni gyűlölet, egyesítette a szabadságvágy.

A birodalom 800,000 katonáról rendelkezett, de a seregnél hiányzott a kölcsönös rokonszenv; a sádovai vereség megtörte a seregben az önbizalmat, meglazította a fegyelmet, az óriás teljes felbomlásnak indult, nemcsak Magyarország ellenkezett, de a nemzetek zsirján meghízott Bécs is Németországgal kaczerkodott, közönynyel nézte a birodalom süllyedését, a Metternich által teremtett, a Bach és Schmerling szárnyai alatt nagyra nőtt pansláv mozgalom szálai idegen kézbe kerültek, a galicziai Ruthe-nek Meccája Szentpétervár lett; Cseh- és Morvaországban feltámadt az önállási vágy; a birodalom csakis a feloszlásnak indult heterogén seregre támaszkodhatott.

A 16 éves katonauralom, a burocracia, a lelkiismeretlen pazar kezelés, kiszította az országok pénzerejét, az

egységes birodalom 70 millió adóhátralék, roppant deficiittel küzdött, a negyedfélezer millió adósság hitelét kimerítette, az absolutismus eszközeit nem bírta fizetni.

A pártokra szagztatott birodalom elszigetelve, ellenségektől környezve állott; Poroszország Sadova után békét kötött, de e béke csak készülődés volt az új támadásra; Oroszország nem titkolta osztrák ellenszenvét; Olaszország epedve tekintett Dél-Tirol és Dalmátiára; az osztrák birodalom képtelen volt egyidejűleg az elégedetlenséget megfékezni és hatalmas elleneivel szembe szállni.

Az osztrák birodalom, szuronyai daczára, válponton állt, az elnyomatott, a szolga, de egységes Magyarország helyzete előnyösebb volt; Magyarország várhatott, Ausztriát minden percz közelebb hozta az örvényhez; ennél fogva Magyarországot a helyzet a kötött káros egyességre nem kényszeríthette; az egyeség nem kényszer, de osztrák rokonszenv, szolgálai szellem műve.

Politikai válságokban a törvény szavaihoz merőn nem lehet mindig ragaszkodni, az alakot a lényegért sokszor fel kell áldozni; a politikai szövetségeket, ha másképp lehetetlen, pénzzel is meg kell fizetni, ha az ily áldozatok által az állam önállása, függetlensége, anyagi jóléte biztosíthatik, ezt követeli a czélszerű eszélyes politika.

Ha a magyar országgyűlés az 1848-iki jogállapot teljes helyreállításáért a nádorság és a helytartóságról szóló István herceg személyéhez kötött törvényeket módosítja, ha az örökös tartományoknak védelmi háboru esetében viszonyos kötelezettség mellett meghatározott számú hadjutalékot biztosít, ha az érdekek egyensúlyán alapuló kereskedelmi szerződést köt, ha Ausztria szövetségét az ország erejéhez mért aránylagos terhek elvállalása által megveszi, ha a külügyekben áldozatokat hoz,

az ilyenmü egyesség opportunusságát kétségbe nem vontuk volna.

Nem tarthatjuk azonban sem eszélyes, sem czélszerűnek a jelen államszerződvenyt, mert itt a lényeg áldoztatott fel az alaknak, a dió béle az ellenfélnek, héja nekünk maradt; a felelős magyar miniszterium czimeért a többség feledte az önállás legfőbb tényezőjét, a hadügyet, megcsönkította a pénzügyet, elvállalt 1000 millió adósságot, mennyit Magyarország összes földbirtoka $\frac{2}{5}$ -e ér, vagyis lehetlenné tette a nemzet anyagi felvirágzását, és hogy a nemzet e terhekből még kedvező viszonyok közt sem bontakozhassék ki, Ausztria kedvéért szentesítette a dohány egyedáruságot, a terhes szesz-, czukor- és söradót.

Vagyis minden előny Ausztriáé, minden hátrány Magyarországé; opportunusnak, üdvösnek csak az hirdetheti, ki keblében osztrák birodalmár, ki a jelen intézkedést a birodalom átmeneti hidjának tekinti; kinek az egyéni jog veszteséget és anyagi terheket a hivatal, fizetés és más mellék üzletek kárpótolják.

A jelen kiegyezkedés sem politikai szükség, sem egyedüli kiegyezkedési mód nem volt.

Politikai szükség az, mely a nemzeti önállást biztosítja, mit az egész nemzet ohajt, minek mellőzése nemzeti csapás.

A kiegyezkedést kétségkívül az egész nemzet ohajtottta, de a kiegyezkedés alatt a nemzet az alkotmány teljes visszaállítását, és nem az önállás és függetlenségről lemondást értette, ezért kész volt feledni sérelmeit; a jelen alapon a nemzet már 61-ben is egyezhetett volna, de mert jogaihoz ragaszkodott, visszavetette; 61 óta a nemzet hangulata nem változott, viszonyai javultak, mert Sadova az absolut uralmat teljesen megrendítette.

A jelen egyeség sem nem biztosíték, sem nem kiindulási pont, mert a nemzet a magyar hadsereg eltörlése által az államiság nélkülözhetlen támasza és kezeséről lemondott a pénzügyek alárendelése által anyagi fejlődése lehetőségét elvágta, a közös ügyek elfogadása által béklyót vetett lábaira, mivel mozogni igen, de haladni nem lehet, az új intézmény megnyitotta a kaput, de a kapu elé óriási torlaszokat rakott, miknek lehordása, ha esetleg egy földrengés el nem sülyesztí, sokkal több munka és erőbe kerül, mintha a nemzet a 61-iki elvekhez ragaszkodva, megvárta volna a sokáig nem késhető időt, midőn börtöne kapuja torlaszok nélkül is megnyílt volna.

Ha a képviselők többsége osztrák alapon nem egyezkedik, vagyis a morzsákat nem fogadja el, hihetőleg mint 61-ben az országgyűlés feloszlattott volna, de a jogszünetelés semmi esetre sem tarthatott volna sokáig, mert míg Magyarország erkölcsi ereje nem fogyott, Ausztriát égető külveszély fenyegette, belügyei ziláltsága legmagsabb fokán állott.

A kiegyezkedés meghiúsulta esetében a charlatán politikusok az abszolút uralom folytatása, sláv birodalmi kíséreltetel fenyegettek, csak új országgyűlés volt lehető.

Az abszolút uralom folytatásához mellözhetlen volt az uralkodó akarata, erős hadsereg, pénz vagy hitel, a szomszéd hatalmakkalí őszinte béke.

Ő felsége az alkotmányosság terére meggyőződésből lépett, e tért a birodalmi válság közepette bizonyosan nem hagyta volna el, — a hadsereg zilált, megtört, heterogen elemek egyvelege volt, az absolutismussal csak is a tisztek rokonszenveztek, erőtlen gyenge támasz volt, a birodalom napi költségeit is csak katonai végrehajtásokkal fedezte, az adót mindenki ellenszenvvel fizette, a hitel, az egymással is veszekvő birodalomnak hátat fordított, egyedüli eszközül

csakis papiros pénz használtathatott volna, a silány pénz a birodalom anyagi állása teljes bukását idézte volna elő, a porosz, orosz és olasz szomszédok kihívó állást foglaltak el, lesték az alkalmat a birodalom feldarabolására, és ha az absolutismus folytattatik, talán hónapokig sem vártak volna; az absolutismus tehát biztos bukás, teljes feloszlásra vezetett volna ezért folytatható nem volt.

A sláv birodalom épen oly lehetlen volt, mint az absolutismus; a sláv népség az egész birodalomban el van szórva, tömör testet egy országban sem képez, értelmisége csekély, a sláv eszme felkarolása Poroszország karjaiba terelte volna a 7 $\frac{1}{2}$ millió németet, elkeserítette volna a 7 millió magyart és 1 millió magyar-németet, teljesen megsemmisíti a hadsereget, melynek tisztjei németek, ellenzékre talál a leghűbb támasz a burocracia a pénz embereinél, és ha mindezek daczára keresztül vitetik a lehetlen, csak Oroszországnak készíti előutját, az orosz már születésekor elhelyte volna a slávgyermeket. A sláv eszme már fenyegető rémként ellenünkbe sokszor felhasználott, de az osztrák államférfiak reá komolyan soha sem gondoltak, mert ez Ausztria halála, mert a sláv hatalom terjedése egész Európára veszély, és ezt Europa soha önérdékében meg nem engedheti.

Tehát Ausztria válságos helyzetébe, valószínű és lehető csak a magyar országgyűlés újabbi összehívása volt, vagyis, ha a képviselőlet is nemzetet hiven képvisel az ideiglenesség tarthatott volna hónapokig, de most már 48-at teljesen élveznénk.

Az 1848-iki törvényeket a birodalmárok e magyar köntösbe öltözött burocraták, a monarchia eszméje, a birodalmi szövetséggel ellenkező összeférhetlen intézményként tüntetik elő: ez sofisma, szolgálai osztrák okoskodási.

Az 1848-iki törvények szerint Ő Felsége nevezi

bocsájti el ministereit, a király híja össze, napolja el vagy oszlatja fel az országgyűlést, a Király szentesíti a törvényeket, a király gyakorolja ministerei által a kegyelem jogot, hajtja végre a törvényeket, kormányozva felelős ministerei által az országot. A király a hadsereg feje, rendelkezik kint és ben ministerei által a hadseregről. A király háztartása és költségeinél a nemzet e törvényekben bőven gondoskodik.

A 48-iki törvények megadják a királynak mi a királyé és a nemzetnek fentartják államiságát, szabadságát önállását, a korona- és a nemzetjogok megsértése nélkül biztosan kérdésen kívül megalapítják a nemzet és fejedelem közti egyensúlyt, a 48-iki intézmény biztosíték a korlátlan uralom, biztosíték az anarchia ellen, vagyis az alkotmányos monarchia eszmejének mindenben megfelel, emnélfogva nemcsak nem összeférhetlen a királysággal, sőt inkább a királyságnak legerősebb, legtisztább biztosítéka.

Az 1848-iki törvények az 1723. törvény által, az önálláson alapuló állam-szövetséget az osztrák államtesttel egyáltalában nem zárják ki, a III. megengedi a magyar hadsereg külföldön vagyis az osztrák államokbani alkalmazását, az Ő Felsége személye körüli minister kapocs a birodalom és Magyarország közt, vagyis 48 a kölcsönös önállás méltányosság és viszonyosság alapján, a védelmi és kereskedelmi szövetséget az osztrák államtesttel szinte feltartja.

Vagyis 48. fentartja az önálló Magyarország, és az önálló Ausztria között a szövetséget, a 67. évi törvény megsemmisíti Magyarországot, eltörli Ausztria önállását és a két tartományból alkot egy harmadikat — a birodalmat.

A birodalmárok férczművöktől elbájolva, a közös ügyes törvényt változhatlan alaptörvénynek hirdetik, az

~~ellenzék kislelkű része, mert megváltoztatása nemcsak a nemzettől függ, megváltoztatását lehetetlennek hiszik.~~

2 Mindkét vélemény téves.

A közös ügyes törvény, mint bármi más törvény, vita, módosítás, eltörlés tárgya, a király választási jog az aranybulla ellentállási záradéka, századokig alaptörvény volt, az országgyűlés megváltoztatta, mert a király a pártokra szakadt országnál erősebb volt, a 48-iki törvény az önálló felelős kormányzatot életbe léptette, mert az összes nemzet kívánta, mert a két első eszme már magát túlélte, mert az utolsó korkiváncs volt. Nem örök az államok szövetsége sem, ezt is módosítják a viszonyok ez is eltörülhető, módosítható a kötelezett felek hozzájárulásával.

A közös ügyes intézmény, törvény és szerződés ennél fogva módosításához szükséges, Ő Felsége a király és császár, a magyar és osztrák országgyűlés akarata, ez nem könnyű, de nem lehetlen, mert megváltoztatása a koronára nem hátrány, fentartása Ausztriára nem előny, Magyarországra életkérdés.

A királyi felség érdeke: a korona jogai megőrzése, koronája, országai védelmének biztosítása, összes országai pénzügyei rendezése, ha Ő Felsége fejedelmi jogait csonkíttatlanul gyakorolja, tökéletesen egy, akár mint császár, akár mint király és császár, rendelkezik, magyar és osztrák ministeriuma által, országai védelme csak úgy biztosítva van, ha azt a külön álló magyar és osztrák hadsereg kölcsönösen védik, mintha az egységes hadsereg védi, ha a véderő száma ugyan az, ha mindkét külön álló véderőről, ugyan egy személy a király és császár rendelkezik. A pénzügyek a terhek átvállalása által rendeztetnek, az elválasztás Magyarországnak használ, Ausztriát csak jogtalan nyereményétől fosztaná meg.

Az osztrák államtest való és méltányos érdeke a kölcsönös védelem, a pénzügy rendezése, a kereskedelmi kölcsönös támogatás, az önállás biztosítása, a kölcsönös védelem erősebb, ha a két önálló államot, két különálló a nemzet és szabadságért lelkesült barátságos hadsereg vállalva védi, mintha a birodalmi árnyékért, egy névleg egy, de valósággal egymással versengő ellenszenvező lélek nélküli sereg küzd, ily sereg elnyomhatja mindkét államot, de érdekeit megvédeni soha sem fogja, mert sikert most már nem a fegyelem, de csak a lelkesedés, a nemzeti szellem vivhat ki, ez pedig mindaddig hiányozni fog, míg a sereg birodalmi, és nem magyar és osztrák lesz.

Magyarország sokkal több adósságot vállalt mint aránylag illeti, jogosan követelheti, hogy vagy a közös adósságok választassanak el, vagy a szelvény adó hasznában részesíttessék, ha ez nem történik, képtelen lesz a kötelezett arányt fizetni, a lehetetlenség ellen pedig nincs törvény.

Ausztria törvényileg most, mint Magyarország, csak rész, nem egész, tartomány, nem ország, önállása alkotmánya bizonytalan, mert ha a hatalomnak tetszik, a birodalmi hadsereggel alkotmányát felfüggesztheti megsemmisítheti, tényleg ugyan jelenleg a hatalom Ausztria kezében van, mert a közös ministerek osztrákok, a hadsereg tisztjei osztrákok, a ministerium és külképviselet személyzete osztrák, de ez csak időleges, bizonytalan előny, mert holnap a birodalom székhelye lehet Pest, a közös ügyes ministerium a külügyi képviselet lehet magyar és ez esetben a magyar burocracia, magyar udvaroncok fognak róla és rólunk rendelkezni.

Az államok valódi célja szabadság és jóllét, mindkettő csak önkormányzat által érhető el, önkormányzattal csak önálló független nemzet bírhat, Austria nem önálló, az önállóság megszerzése tehát Austriára épen oly szük-

séges, mint Magyarországra a birodalmi uralgás hasznos a burocraták, kereskedők, a katona, aristokratia, a pénztőzsérek, gyárosok és Bécs lakosainak, de ezek száma csak ezrekre megy, ellenben a birodalmi apparatus terhes, a drága fentartás költségeit viselő millióknak, sérelmes Austria kivételével minden koronaországra, mert az osztrák birodalmi bálvány, Galiczia, Morva, Csehország önkormányzati sajtó és egyleti jogaival táplálkozik.

A birodalom lényegileg a nemzetek közt nem kapocs, de a gyűlölet, ellenségeskedés lassú, de biztos tényezője, az értetlen tömeg nem a lövőt kárhoztatja, de a golyót, mely öl, — a birodalmat Magyarorszáiban németek, lengyelek, csehek tartják fel, Csehország, Galiciát a magyarok fékezik, ez kölcsönös elkeseredést szül, pedig mindkettő csak a birodalmi árnyék eszköze.

A birodalom még hiuságát is csak az osztrákoknak elégíti ki, a cseh, morva, lengyelre, vagyis 12 millióra ez keserű gúny, mert a 7 millió osztrák kisebbség a többséget még nevéből is megfosztotta, mindezeknél fogva nemcsak hihető, de valószínű, hogyha Magyarország erősen akarja, a birodalom megszüntetésében az osztrák államtest tagjai is támogatni fogják.

A birodalmi intézmény tehát a törvény és egyezkedés útján eltörölhető, módosítható, 48 visszaállítható, ha a magyar nemzet nemcsak tüntet, ingerkedik, a részletek ellen küzd, de az intézmény megváltoztatását képviselői által határozottan követeli.

A törvényes külszin most a közösügyes intézmény mellett 48 ellen mutat, 48 hivi az országgyűlés alig negyedét képezik, a választók közönnyel nézték a 48-as programmokkal választott képviselőik osztrák működését, a nemzet, ha apathijából most sem támad fel, önmagát temeti el, a jövő választás küszöbön áll, ha a nemzet 48-

hoz hűn ragaszkodik, válaszsza 48 szilárd hiveit, a választók ne nevetek, de elveket tüzzenek ki, követeljenek határozott világos programokat, ne hagyják magukat a hatalom által elnémíttatni, meggyőződésüket ne adják el pénzért, borért, ígéretekért. Ne engedjék magukat a vallási fanatizmus rossz akaratú prófétái által félrevezettetni, de legyenek férfiak, és válaszszanak igazi férfiakat, kik a nemzet kiválalmait nemcsak kimondják, de követelni is merik.

Ez annyival inkább szükséges, mert nincs veszteni való időnk, a nemzet a terhek súlya alatt roskadozik, Európa politikai viszonyai fenyegetők, a nemzet erkölcsi ereje sülyed; ha az osztrák párt megszilárdul, a kibontakozás végletek nélkül lehetlen lesz.

A közösügyes intézmény elleni parlamentarizmus hadjáratot meg kell rögtön kezdeni, mert a győzelem a legjobb esetben is időt kíván, eltörlése nemcsak tőlünk, de Ő Felsége és az osztrák államtettől függ, ha az országgyűlés csak szónokol, de tetteleg részt vesz a delegációban, támogatja a delegationalis kormányt, ha csekély alaki módosításokkal beelégszik, ha a részleteket támadja meg a lényeg helyett, sem Ő Felsége, sem az osztrák államtett nem fog meggyőződhetni a nemzet komoly akaratáról.

A szellem még ma Magyarországon 48-as, az értelmiség középső és idősebb osztálya küzdött 48-ért, teremtette, védte 48-at, élvezte a 48-ki szabadságot, tehát hozzá kegyelet és meggyőződéssel ragaszkodik, a nép nagy része még tudja, hogy 48 tette emberré, a 48-ki fiatalok azonban vénülnek, az öregek lassanként elhalnak, a Bach-Sehmerling korszak alatt felnőtt fiatalok az anyagiságot, az alázatot, a határozatlanságot magába szívta, 48-at addig kell kivívni, míg a 48-ki lelkesedés ki nem alszik, ha soká késünk, a nép elfelejti, az álkormányosságtól elbódított tömeg nem fogja érteni, és csatlakozand a hatalom uraihoz.

A bureaucratia ma még gyenge, mert a Deákpárt még csak pár hónap óta mosta le róla a Kain bélyeget, a talaj még ingadozik lábai alatt, mert látja, hogy a milliók még a szolgaság katechismusától idegenkednek, — nagy befolyását tehát még ma nem fejtheti ki, mert állása nem biztos, ellenben ha látja, hogy a rendszer szilárd, a közös-ügyes intézmény támogatására, a gyávák ezreinél befolyását érvényesíteni fogja.

A hit és bizalom a politikai siker főtenyezője, a nép milliói tudják, hogy a közösügyes egyezmény és függetlései csakis a képviselő urak megbízásokkal visszaélése által vitetett ki, epedve néznek a jövő országgyűlésre, ha az ellenzék ezen is csak melléktámadásokat fog tenni, a nép elcsügged, az értelmiségben nem fog többé bizni, nem látva különbséget a két párt közt, sorakozni fog az uralgó párt zászlója alá.

A szokás a politikában erős tényező, minden szennyet még a szolgaságot is meg lehet szokni, ma még a nemzet magyar annak tartja magát, nem hiszi, hogy a német vezénylet alatti harcász, magyar katona, ellenszenv az adó boszantó nemeivel, az attilábaöltözött hivatalnokot még beamternek tartja, a kalpagos ministeri biztosokat nem nézik alkotmányos küldötteknek, a delegáció a nemzet zöme előtt idegen növény, nem tartják hazafiasnak a nemzet milliói idegen célokra fordítását, a német rendszer szerint kormányzó ministert nem tartják független magyar miniszternek, a katonaság még nem divat, a sajtóperek nem kedvesek, az egylet felosztások, a megyék felfüggesztése nem izlik, de ez soká nem fog tartani, ha a tömeg látni fogja, hogy a jelen vívmányok át nem alakíthatók, sőt az értelmiség a hatalom előtt meghunyászkodik, a tömeg megszokja a jármot, és a meggörnyedteket a végítélet harsonája sem fogja felegyenesíteni.

A különböző fajok közt legerősebb kötelék a szabadság és anyagi jóllét a magyar faj fölényét a többi fajok azért ösmerték el, azért ragaszkodtak hozzá, mert a magyar a szabadság rettenthetlen harczosa volt, a jelen intézmény alatt a nemzet nem szabad,, a jelen terhek és kezelés mellett a nemzet el fog szegényedni, ha tehát az idegen fajok meggyőződnek, hogy a magyar az imperialismus szolgájává aljasult, az idegen fajok elhidegülnék a haza iránt és gravitálni fognak Bukarest, Szt Pétervár Prága és Belgrád felé, a magyar nemzet területeket nem adhat, a magyar nyelv diplomaticai fenségét az ország megsemmisülése nélkül nem áldozhatja fel, ezért az idegen fajokat szabadsággal kell kárpótolni, a parlamentarizmus komoly harcra addig kell még kezdeni, míg a magyar értelmiség hitele fenáll.

A osztrák államtestben a csehek, morvák, lengyelek, slovenek, a valódi alkotmányos németek, a jelen birodalmi intézménnyel ellenszenveznek; a gyászos multu, a jövő nélküli birodalom, Csehország és Galícia nemzeti önállóságával összeférhetlen, a művelt németek szabadsági igényeit nem elégíti ki, a birodalmi intézmény mellett a haladás lehetlen, az alkotmányosság a soldatesca és burocracia szeszélyétől függ; az önzéstelen többség tehát, mely a birodalomnak csak terheit élvezi, a szabadelvű Magyarországgal még most kész szövetekezni, ellenben ha Magyarország fényes történeti multjával teljesen szakít, a birodalmi árnyat komolyan támogatja, a burocratismus és imperialismus szolgájává aljasul, a szabadelvű németek, a csehek, morvák és lengyelek más szövetségeseket fognak keresni, megvetnek, ellenségei lesznek nemesak a birodalomnak, de Magyarországnak is.

A világpolitikában ma még szélesend van, a felhők azonban, bármint takargatják is a miniszterek, naponta

sűrűdnek, a puszkaporszag érzik, a német kérdés meg van érve, az al-dunai népek mesterségesen szitott ingerültsége sokáig már nem fékezhető, az orosz hiena erősen élézik, a fegyveres béke drágább a háborúnál, a vihar közel kitörése tehát valószínű, és Magyarországnak nem szabad a vihar által magát meglepetni, kormányának nem birodalmi, de magyar politikát kell követni, sergének lelkesült és magyarnak kell lenni, mindez csak úgy lehető, ha Magyarország államiságát visszaszerzi, a békés jelent ügyei rendezésére felhasználja. Ha továbbra is tartomány, és alázatos eszköz marad, a vihar vagy szétzúzza, vagy ha a hajótörésből megmenekül, a reá maradt testvéri adósságok súlya alatt össze fog roskadni.

Ne bizzunk a vak sors, ne idegenekbe, a nemzet, mint egyesek ereje önmagukban rejlik; a világesemények csak azokat segítik elé, kik az események színvonalán állva, a kedvező perczet képesek felhasználni, a hatalmasak csak erősekkel szövethetnek, a gyávát, szendergőt, alázatos az erős felhasználja, kifacsarja és eldobja.

A halogató negatív politika alkalmazható csekély fontosságú tisztán belügyi kérdéseknél, melyeknél a halasztás nem veszély, nem teher; a közösgyűes intézmény fentartása vagy eltörlése nem másodrendű, nem közönyös, nem halasztható, de nemzeti létkérdés, veszély és teher ez, mi ha soká fenáll, a nemzetet demoralisálja, kipusztítja, a tüntető sérelmi puffogó politika temetőbe vezet; ha a nemzet önállását vissza akarja szerezni, ha jövőjét biztosítani ohajtja, nem szabad egy perczig sem ingadozunk, a vezetőknek őszintén, mellékes érdek nélkül a tett politika terére kell lépni, vagyis mit a 65/68-iki országgyűlési többség önként feladott, azt a 69-iki országgyűlésnek törvényesen ismét vissza kell szerezni.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

DE BALLAGI GÉZA.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Sajtóhibák.

6. Lap	15. sor	alulról érbányák helyett olvasandó érczbányák.
13. „	7. „	föülről meghatárotta „ „ meghatározta.
15. „	4. „	alulról állitatott fel „ „ állította fel.
15. „	5. „	alulról ellenőrzése lehetetlen kimaradt.
33. „	6. „	alulról fogadtatásra helyett olvasandó fogattatásra.
34. „	17. „	felülről területté „ „ testületté.
39. „	9. „	felülről birják „ „ beirják.
39. „	4. „	alulról millióval apadt, kimaradt.
40. „	7. „	alulról kaszárnya a birodalmi ministerium kimaradt.
41. „	8. „	felülről mit feladni kimaradt.
41. „	19. „	felülről törzsárnya helyett olvasandó törzsága.
43. „	5. „	felülről hadi adót „ „ a hadi adó.
43. „	10. „	felülről ha nem „ „ nem.
43. „	18. „	felülről aránya „ „ iránya.
45. „	10. „	felülről polgárain „ „ polgáira.
-

CONTENTS

Introduction	vii	
Chapter I. The History of the	1	1
Chapter II. The History of the	15	15
Chapter III. The History of the	30	30
Chapter IV. The History of the	45	45
Chapter V. The History of the	60	60
Chapter VI. The History of the	75	75
Chapter VII. The History of the	90	90
Chapter VIII. The History of the	105	105
Chapter IX. The History of the	120	120
Chapter X. The History of the	135	135
Chapter XI. The History of the	150	150
Chapter XII. The History of the	165	165
Chapter XIII. The History of the	180	180
Chapter XIV. The History of the	195	195
Chapter XV. The History of the	210	210
Chapter XVI. The History of the	225	225
Chapter XVII. The History of the	240	240
Chapter XVIII. The History of the	255	255
Chapter XIX. The History of the	270	270
Chapter XX. The History of the	285	285
Chapter XXI. The History of the	300	300
Chapter XXII. The History of the	315	315
Chapter XXIII. The History of the	330	330
Chapter XXIV. The History of the	345	345
Chapter XXV. The History of the	360	360
Chapter XXVI. The History of the	375	375
Chapter XXVII. The History of the	390	390
Chapter XXVIII. The History of the	405	405
Chapter XXIX. The History of the	420	420
Chapter XXX. The History of the	435	435
Chapter XXXI. The History of the	450	450
Chapter XXXII. The History of the	465	465
Chapter XXXIII. The History of the	480	480
Chapter XXXIV. The History of the	495	495
Chapter XXXV. The History of the	510	510
Chapter XXXVI. The History of the	525	525
Chapter XXXVII. The History of the	540	540
Chapter XXXVIII. The History of the	555	555
Chapter XXXIX. The History of the	570	570
Chapter XL. The History of the	585	585
Chapter XLI. The History of the	600	600
Chapter XLII. The History of the	615	615
Chapter XLIII. The History of the	630	630
Chapter XLIV. The History of the	645	645
Chapter XLV. The History of the	660	660
Chapter XLVI. The History of the	675	675
Chapter XLVII. The History of the	690	690
Chapter XLVIII. The History of the	705	705
Chapter XLIX. The History of the	720	720
Chapter L. The History of the	735	735

